

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KIYI BANKACILIĞI ve TÜRKİYE

Yüksek Lisans Tezi

Enis ORTAOĞLU

Eskişehir, 1986

İ Ç İ N D E K İ L E R

<u>G İ R İ Ş</u>	1
----------------------------	---

B i r i n c i B ö l ü m

KIYI BANKACILIĞI KAVRAMI, FAALİYETLERİ VE KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

I. <u>KIYI BANKACILIĞI KAVRAMI VE TANIMI</u>	3
A. BANKALARIN YURT DIŞINA AÇILMA NEDENLERİ	3
B. KIYI BANKACILIĞININ TANIMI VE AMACI. .	4
C. FİNANSAL MERKEZLERİN TANIMI.	8
D. KIYI BANKACILIĞI TİPİ FİNANSAL MERKEZLERİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ	9

E. KIYI BANKACILIĞI İLE SERBEST BÖLGELER	
ARASINDAKİ İLİŞKİ.	12
1. <u>Serbest Bölgelerin Tanımı</u>	12
2. <u>Serbest Bölgelerin Amaçları</u> . . .	13
3. <u>Kıyı Bankacılığı İle Serbest Bölge</u>	
<u>Bankacılığı Arasındaki İlişki</u> . .	13
II. <u>KIYI BANKACILIĞI İŞLEMLERİ VE</u>	
<u>FAALİYETLERİ</u>	15
A. KAYIT MERKEZLERİ	15
B. FONKSİYONEL MERKEZLER.	16
1. <u>Kısa Vadeli İşlemler</u>	17
2. <u>Orta ve Uzun Vadeli İşlemler</u> . . .	17
III. <u>KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİNİN ORTAK</u>	
<u>ÖZELLİKLERİ</u>	20
A. VERGİSEL AVANTAJLAR.	21
B. MEVZUAT KOLAYLIKLARI	23
C. COĞRAFİ KONUM AVANTAJI	26
D. EKONOMİK VE SİYASİ İSTİKRAR.	30
E. BANKACILIK SIRRININ AZAMI ÖLÇÜDE	
KORUNMASI.	31
F. UZMAN PERSONELİN GÖREV YAPMASI . . .	32

İ k i n c i B ö l ü m

BASLICA KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİ

I. <u>UZAK DOĞU'DAKİ KIYI BANKACILIĞI</u>	
<u>MERKEZLERİ.</u>	34
A. HONG KONG.	34
B. SİNGAPUR	38
C. MANİLA	41
II. <u>ORTADOĞU'DAKİ KIYI BANKACILIĞI</u>	
<u>MERKEZLERİ.</u>	42
A. BAHREYN.	42
B. BEYRUT	51
III. <u>KUZEY AMERİKA'DAKİ KIYI BANKACILIĞI</u>	
<u>MERKEZLERİ.</u>	51
A. BAHAMA	51
B. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ.	55
IV. <u>AVRUPA'DAKİ KIYI BANKACILIĞI MERKEZİ.</u> .	59
A. İSVİÇRE.	59

Ü ç ü n c ü B ö l ü m

KIYI BANKACILIĞI VE TÜRKİYE

I. <u>TÜRKİYE'DE KIYI BANKACILIĞI YAPABİLMEK</u> <u>İÇİN GEREKLİ OLAN ŞARTLAR VE BU</u> <u>ŞARTLARLA İLGİLİ GELİŞİM.</u>	60
A. HUKUKİ YÖNDEN.	61
B. COĞRAFI KONUM YÖNÜNDEN	66
C. ULAŞIM VE HABERLEŞME OLANAKLARI YÖNÜNDEN	67
D. ÜLKEDEKİ SİYESİ VE EKONOMİK İSTİKRAR YÖNÜNDEN	69
E. UZMAN VE YETİŞMİŞ PERSONEL YÖNÜNDEN.	70
II. <u>KIYI BANKACILIĞI FAALİYETLERİNDE BULUNAN</u> <u>BANKALARIMIZ.</u>	71
III. <u>KIYI BANKACILIĞININ ÜLKEMİZE SAĞLIYACAĞI</u> <u>FAYDALAR.</u>	74
<u>S O N U Ç.</u>	76
<u>K A Y N A K L A R.</u>	78

G İ R İ Ş

Bankaların, iktisadi ve ticari hayattaki önemi büyüktür. Bankalar, özel ve tüzel kişilerin, devletin ve işletmelerin para ve kredi üzerine her türlü işlemlerinin yapıldığı ve düzenlendiği yerlerdir. Dünyada banka sayısındaki artışa paralel olarak, bankaların sunduğu hizmet çeşitleri artmış ve farklılaşmıştır. 1950'li 1960'lı yıllarda, dünyada yeni finans merkezleri, kıyı bankacılığı merkezleri oluşmuştur.

Bu çalışmada, kıyı bankacılığı merkezleri ve özellikleri ile, faaliyette bulundukları ülkelere sağladıkları faydalar, Türkiye'de kıyı bankacılığı yapabilmesi için gereken şartlar ve bu şartlarla ilgili gelişim incelenmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde, kıyı bankacılığının anlamı ve amacı, kıyı bankacılığı işlemleri ve bu merkezlerin ortak özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise başlıca kıyı bankacılığı merkezleri tanıtılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, Türkiye'de kıyı bankacılığı yapabilmek için gerekli olan şartlar ve bu şartlarla ilgili gelişim ve kıyı bankacılığı yapan bankalarımızın faaliyetleri ile kıyı bankacılığının ülkemize kazandıracakları belirtilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde, ülke kalkınmasında ve bankacılık sektörünün gelişiminde, serbest bölge ve kıyı bankacılığının ülkemizde oluşmasının önemi üzerinde durulmuştur.

B i r i n c i B ö l ü m

KIYI BANKACILIĞI KAVRAMI, FAALİYETLERİ VE KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

I. KIYI BANKACILIĞI KAVRAMI VE TANIMI

A. BANKALARIN YURT DIŞINA AÇILMA NEDENLERİ

Bankalar, gelişme gösterecekleri bölgelerdeki mali merkezlerle nüfuz etmek ve yerel mali piyasalara girmek maksadıyla uluslararası işlemlerine ağırlık vermişlerdir. Bu yayılma nedenleri şunlardır:

Alternatif fon kaynaklarına ulaşmak, yerel piyasa avantajlarından yararlanmak, müşterilere

sunulan hizmet yelpazesini genişletmektir(1).

Ayrıca bankalar, ülke içinde hizmet verdikleri müşterilerinin uluslararası faaliyetlerde bulunmaları sonucu, yurt dışında da bu müşterilerine hizmet vererek, müşterilerini başka bankalara kaptırmamak amacıyla yurt dışına açılırlar.

B. KIYI BANKACILIĞININ TANIMI VE AMACI

Kıyı bankacılığı, ülke dışından sağlanan fonların ülke dışında kullandırımını amaçlayan bir bankacılık türüdür. "Dıştan dışa" bankacılık olarak tanımlanan "offshore" işlemleri(kıyı bankacılığı işlemleri), gerçekleştikleri ülkenin ulusal bankacılık sisteminin kapsamı dışında tutulmaktadır. Kıyı bankacılığında tüm işlemler yabancı para cinsindendir(2).

Kıyı bankacılığı, bir ülkede bankacılık sektörü için düzenlenmiş yasa ve yönetmeliklerin dışında kalan serbest bankacılıktır. Örneğin, yatırılan

(1) Brendan NELSON, "Uluslararası Bankacılık Merkezleri", T. GARANTİ BANKASI A.Ş.-PEAT, MARWICH, MITCHELL AND CO., SERBEST BÖLGE VE KIYI BANKACILIĞI İLE ŞEFFAF BANKACILIK SEMİNERİ, İstanbul, 1985, s.5-6.

(2) İhsan ERSAN, "Kıyı Bankacılığı ve Türkiye", DÜNYA GAZETESİ, 23 Ağustos 1985, s.5.

mevduat üzerinden kanuni karşılık ayırma mecburiyeti, kredi ve mevduat faizleri ve kredi verme yöntemlerinde hükümetin koyduğu kurallara uyma zorunluluğu, döviz bulundurma konusunda getirilen sınırlamalar, bankacılık faaliyetleri sonucu vergi ve harç tahsil etme usulleri, kıyı bankacılığında ya gevşetilmiş ya da tamamen ortadan kaldırılmıştır(3). Kıyı bankacılığı yapılan ülkelerde, kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunan bankalar, ulusal bankacılık sisteminin dışında tutularak, ulusal bankaların uymak zorunda oldukları yasa ve yönetmeliklere uymamaktadırlar.

Kıyı bankaları, faaliyette bulundukları ülkenin hakiki ve hükmi şahıslarından mevduat kabul etmemektedir. Yalnız bankaların hükmi şahıs olmalarına rağmen, mevduatları kabul edilmektedir(4). Örneğin, Türkiye'de kıyı bankacılığı yapıldığı taktirde, bu bankalar, Türk vatandaşlarının ve şirketlerinin mevduatını kabul etmeyecekler, fakat Türk bankalarının mevduatlarını alabileceklerdir. Bunun yanı sıra

(3) Cem ALPAR, Dünya'da ve Türkiye'de Serbest Bölgeler, Olgaç Matbaası, Ankara, 1985, s.35.

(4) Hıdır TOKER, "Bahreyn'deki Bütün Mevduat Faaliyetimiz Interbank'tır", DÜNYA GAZETESİ, 9 Ağustos 1985, s.5.

yabancı kişi ve şirketlerin, bankaların mevduatını kabul edeceklerdir.

Kıyı bankaları, yerleştiği ülkenin vatandaşına kredi vermemektedir (5). Kıyı bankaları faaliyette bulundukları ülkede, vatandaşlara, kredi açmamaktadır. Ancak, yabancı kişi ve kuruluşlara kredi sunmak başlıca faaliyetlerindendir. Faaliyette bulundukları ülkedeki bankalara kredi verebilmektedirler (6). Kıyı bankaları, ev sahibi ülkenin vatandaşlarına ve şirketlerine kredi veremezken, bankalarına kredi sunabilmektedir. Kıyı bankacılığında, yurt dışından elde edilen fonlar "dıştan dışa" bankacılık gereği yine yurt dışında kullanılmaktadır. Örneğin, Bahreyn'deki kıyı bankaları, Suudi Arabistan'dan elde ettikleri fonları, Türkiye'deki kişi veya kuruluşlara verebildikleri gibi Bahreyn bankalarına da yöneltebilirler.

Kıyı bankacılığı, ev sahibi ülkenin ihtiyaçlarının finansmanında kendini gösterdiği gibi çevre ülkelerin ihtiyaçlarının karşılanmasında da faydalı

(5) Metin BERK, "Offshore'a Geçebilmemiz Civar Ülkelere Hizmet Edip Edememizle İlgili", DÜNYA GAZETESİ, 13 Ağustos 1985.

(6) TOKER, s.5.

olur(7). Kıyı bankacılığı, ev sahibi ülkelerin kamu kuruluşlarının kredi ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olur. Kamu kuruluşları tarafından yapılan baraj, köprü, yol ve benzerlerinin yapımında ve mevcut tesislerin geliştirilmesi için yapılan çalışmalara, yatırımlara kredi verebilmektedir. Aynı şekilde, çevre ülkelerin kamu kuruluşlarının, bu tür finansman gereksinimlerini de karşılamaktadır. Bu bankaların ev sahibi ülkeye sağladığı kredilerin, dışarıdaki yabancı ülkelerdeki bankalardan sağlanan kredilerden farkı yoktur(8).

Kıyı bankacılığı merkezleri bankacılık sırrının en katı biçimde muhafaza edildiği yerlerdir. Bu merkezlerdeki kurumların, en geniş şekilde sunduğu gizlilik avantajından yararlanan bazı müşterilerin, yasa dışı faaliyetleri (özellikle uyuşturucu madde ticareti ve vergi kaçakçılığı ile ilgili faaliyetleri) nedeniyle elde ettikleri gelirler de kıyı bankacılığı merkezlerinde toplanmaktadır(9). Kanunsuz

(7) Güneş TANER, "İstanbul Yaşama Yeri Olarak Güzel Bir Şehir", DÜNYA GAZETESİ, 8 Ağustos 1985, s.5.

(8) A.g.k., s.5.

(9) Ahmet ÇEKİNMEZ, "Offshore Bankacılığı", HAZİNE VE DIŞ TİCARET DERGİSİ, S.3, (Kasım-1985), s.22.

yollardan elde edilen bu gelirler, kıyı bankacılığı merkezlerinin sunduğu gizlilik avantajından faydalanılarak, verimli ve faydalı yatırımlara dönüşmektedir. Kıyı bankacılığının diğer amacı da nereden ve nasıl kazanıldığı belli olmayan paraların, bu bankalar aracılığı ile ülkelerin kalkınmalarına, gelişmelerine kaynak sağlamak olduğu söylenebilir.

C. FİNANSAL MERKEZLERİN TANIMI

Finansal merkezler, finansal kurumların yoğunlaştığı ve çeşitli finansal hizmetlerin verildiği yerlerdir. Finansal merkezler piyasada faaliyet gösteren kurumlara fon arz edenler ve bu kurumlardan fon talep edenlerin durumuna göre yerel ve uluslararası finansman merkezleri olarak ikiye ayrılır. Uluslararası finansman merkezinde ya fon arz edenler yerli fon talep edenler yabancı, ya fon arzedenler yabancı, fon talep edenler yerli; ya da fon talep ve arz edenin her ikisi de yabancıdır(10).

İşletmeler, faaliyetlerini sürdürebilmek ya da yeni yatırımlara girişebilmek için gerekli olan sermaye ve parayı kendi kaynaklarından sağlayamadıkları takdirde, gerekli olan bu para ve krediyi bulmak

(10) A.g.k., s.17-18.

için finansal merkezlere başvururlar. Finansal merkezler, fonların el değıştiğı yerlerdir.

D. KIYI BANKACILIĞI TİPİ FİNANSAL MERKEZLERİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Kıyı bankacılığı olgusu, Europazarların doğuşu ve gelişimi ile yakından ilgilidir.

Europara pazarı, ülkesi dışında işlem gören paraların oluşturduğu pazardır. Europazarlar içinde özellikle eurodolar pazarı, toplamın % 70'ini kapsayan ilginç örnektir.

Eurodolarlar, dolar olarak ifade edilen ve Amerika Birleşik Devletleri dışında alınıp satılan finansal varlıklardır(11). Eurodolar piyasası, bir ülkenin parasının iktisadi birimler tarafından serbestçe tasarruf edebilecek biçimde ülke dışında tutulması ve bu fonların aracı kurumlar vasıtasıyla dünya çapında ihtiyaç sahiplerine kredi olarak verildiğı yerlerdir(12). Örneğın bir İsviçre'linin sahip olduğu marklar, bir Alman'ın sahip olduğu

(11) Atilla GÖNENLİ, İşletmelerde Finansal Yönetim, B.4, Formül Matbaası, İstanbul 1983, s.615.

(12) ÇEKİNMEZ, s.18.

İsviçre Frank'ları da eurodolar sayılmaktadır. İşte kıyı bankacılığı merkezleri, eurodolar piyasasının gelişimi sonucunda oluşmuşlardır.

1950'li yıllarda iki Sovyet bankasının Amerika'daki dolar mevduatlarını Avrupa'ya getirmeleri ile başlayan europazar öyküsünün kökeninde ise o yılların ekonomik ve politik gerçekleri yatmaktadır(13). Böylece eurodolar piyasası doğmuş oldu.

1960'lı yıllarda Amerikan doları bir tür uluslararası para birimi haline gelince dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan insanların eline dolar geçmeye başladı. Bu insanlar ülke yasaları elverdiği ölçüde, dolarlarını kendi ülkelerinin parasına çevirmeden saklayabilmeye başladılar. Neticede Amerika dışındaki ülkelerdeki bankalar ve diğer finansal araçlar dolar birimli mevduat hesabı kabul etmeye ve dolar olarak kredi açmaya başladılar. Böylece yabancı para birimli fon alışverişlerinin yapıldığı bir finans kesimi oluştu(14). Bu finans kesimi kıyı

(13) İhsan ERSAN, "Kıyı Bankacılığı ve Türkiye", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.79, (Eylül-1985), s.25.

(14) Cudi T. GÜRSOY, "Offshore Bankacılığı ve Bahreyn Deneyimi", YENİ İŞ DÜNYASI DERGİSİ, S.9, (Temmuz-1984), s.20.

bankacılığı merkezlerinin gelişimini sağlıyordu. Kıyı bankacılığının gelişmesinin başka sebepleri de vardır. Bu sebepleri şöyle sıralayabiliriz: Uluslararası ticaretin büyümesi, çok uluslu firmaların faaliyetlerinin dünya çapında gelişme göstermesi ve petrol fiyatlarındaki yükseliş(15). 1973 yılında petrol fiyatlarındaki yükselme, petrol üreten ülkeler için iyi, petrol tüketen ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde ise kötü sonuçlar doğurmuştur.

Petrol fiyatlarındaki artış, 1973 yılından sonra OPEC ülkelerinde yıllık ortalama, 50 milyar dolarlık ticaret fazlasına sebep oluyordu. Gerek bu fazlalığın değerlendirileceği, gerekse petrol ithal etmek isteyen ülkelerin kolayca kredi bulabilecekleri, yeni finans merkezlerine ihtiyaç vardı. İşte petrol gelirlerinden elde edilen dolarlar, euro-dolar piyasasında değerlendirilirken bu fonların bir kısmı bankacılık hizmetlerinin serbest şekilde görüldüğü kıyı bankacılığına doğru kayd(16). Bu nedenler, kıyı bankacılığı merkezlerinin gelişmesini sağlamıştır.

(15) ÇEKİNMEZ, s.18.

(16) ALPAR, s.36.

E. KIYI BANKACILIĞI İLE SERBEST BÖLGELER ARASINDAKİ İLİŞKİ

1. Serbest Bölgelerin Tanımı

Serbest bölgeler, bir ülkenin siyasi hudutları içinde olmakla birlikte, gümrük hudutları dışında kalan çeşitli amaçlarla kullanılabilen ve bu amaçlara hizmet eden faaliyetlerin ev sahibi ülkenin diğer yörelerine göre daha çok teşvik edildiği bölgelerdir(17).

Dünya'da serbest bölge sayısı 450 tane civarındadır.

Türkiye'de serbest bölge çalışmaları Cumhuriyetin ilk yıllarında (1926-1927) başlamıştır. 1986 yılı içerisinde Mersin ve Antalya serbest bölgelerinin açılması planlanmış, ardından Yumurtalık ve Nemrut serbest bölgelerinin de faaliyete geçmesi düşünülmüştür(18). Ancak Kasım 1986 itibarı ile serbest bölgeler henüz faaliyete geçememiştir.

(17) Yalçın ALAYBEYOĞLU, "Dünya'da ve Türkiye'de Serbest Bölgeler", DÜNYA GAZETESİ, 12 Ağustos 1985, s.5.

(18) Yalçın ALAYBEYOĞLU, "Dünya'da ve Türkiye'de Serbest Bölgeler", T. GARANTİ BANKASI A.Ş.-PEAT, MARWICH, MITCHELL AND CO., SERBEST BÖLGE VE KIYI BANKACILIĞI SEMİNERİ, İstanbul 1985, s.15.

2. Serbest Bölgelerin Amaçları

Türkiye'de kurulan serbest bölgelerin amaçları: ihracatı, ihracata dönük yatırımı ve üretimi daha da arttırmak, istihdamı çoğaltmak, yabancı sermaye ve teknoloji akımını hızlandırmak, ekonominin girdi ihtiyaçlarını ucuz ve düzenli şekilde temin etmek, dış finansman ve ticaret imkanlarından daha fazla yararlanmak, milletlerarası ilişkilerde yeni boyutlara ulaşmaktır.

Yeni Serbest Bölgeler Kanunu, bu amaçlara uygun yasal alt yapıyı hazırlama yanında kambiyo, bankacılık, teşvik, yabancı sermaye, özel liman işletmeciliği konularında yeni politikaların denenmesine de imkan hazırlamaktadır(19).

3. Kıyı Bankacılığı ile Serbest Bölge Bankacılığı Arasındaki İlişki

Kıyı bankacılığı ve serbest bölge bankacılığı birbirlerine benzerler fakat bir yerde ayrılırlar. Serbest bölge bankacılığı belirlenmiş serbest bölge sınırları içinde yapılır. Kıyı bankacılığı ise serbest bölgelerde yapılabildiği gibi ülkenin herhangi bir

(19) A.g.k., s.15.

yerinde de yapılabilir(20). Yani kıyı bankacılığı serbest bölge bankacılığını da kapsamaktadır.

Serbest bölge bankacılığı ve kıyı bankacılığının aynı şeyler olduğu şeklinde kavram birleşimi ortaya çıkmıştır. Bu kavram birleşiminin güçlenmesinin nedeni, bankalar kanunundaki bu iki deyim "Serbest Bölgelerdeki Bankacılık" madde başlığı içerisinde ele alınmasıdır(21). 3182 nolu Bankalar Kanununun 74. maddesi "Serbest Bölgelerde Bankacılık" başlığı altında hem offshore bankacılık, hem de serbest bölge bankacılığı deyimlerinin bir arada kullanılması, serbest bölge ve kıyı bankacılığı kavramlarının birleştirilerek kullanılmasına yol açmıştır.

Bu kavram birleşiminin başka bir nedeni de şudur: Yabancı para kullanımı, bankacılık ve vergi yasalarının sınırlamalarından bağımsızlık gibi etmenler serbest bölgelerdeki bankacılık faaliyetlerinin geniş anlamda "offshore" olarak tanımlanmasına neden olmaktadır(22). Bu da kavram birleşimini güçlendirmektedir.

(20) Mehmet TOPÇU, "Bu İşin Kaymağını Biz De Yiyelim", DÜNYA GAZETESİ, 12 Ağustos 1985, s.5.

(21) Hakan FEYYAT-Levent GÜRSER, "Kıyı Bankacılığı", DÜNYA GAZETESİ, 7 Ağustos 1985, s.5.

(22) ÇEKİNMEZ, s.23.

II. KIYI BANKACILIĞI İŞLEMLERİ VE FAALİYETLERİ

Kıyı bankacılığı merkezleri genelde, bu merkezlerin kurulu olduğu ülkelerde mukim sayılmayan(o ülkenin vatandaşı sayılmayan), müşterilerine dövizle bağlı muamelelerinde hizmet vermektedir. Bu hizmetleri dövizli mevduat açmak, döviz kredileri vermek, döviz transferi yapmak, yatırım fonları oluşturmak, menkul kıymetler portföyü idare etmek, varlıklı müşterilerinin her türlü ekonomik faaliyetlerini yönetmek şeklinde olmaktadır(23).

Kıyı bankacılığı merkezleri, yapılan faaliyetlere göre "kayıt" ve "fonksiyonel" merkezler olarak ikiye ayrılmaktadır.

A. KAYIT MERKEZLERİ

"Kayıt Merkezleri" uluslararası bankaların az sayıda şube ve bazı durumlarda hiç şube açmaksızın (diğer bankalarca temsil edilmek suretiyle) faaliyette bulundukları ve diğer finansal merkezlerde gerçekleştirdikleri kredi ve tahvil operasyonlarını, vergi

(23) İhsan ERSAN, "Dünya'da ve Türkiye'de Kıyı Bankacılığı", BANKA VE EKONOMİK YORUMLAR DERGİSİ, S.2, (Şubat-1986), s.45.

avantajı nedeniyle muhasebe kayıtlarını tuttukları finansal merkezlerdir(24). Kayıt merkezlerinde, fonksiyonel merkezler tarafından gerçekleştirilen işlemlerin muhasebe kayıtları düzenlenmekte, tutulmaktadır.

Kayıt merkezlerine örnek olarak Bahama'yı gösterebiliriz.

B. FONKSİYONEL MERKEZLER

Fonksiyonel merkezlerde elde edilen fonlar, uluslararası kredi haline dönüşmektedir. Ayrıca bu fonların yönetimi de bu fonksiyonel merkezlerden sağlanmaktadır(25).

Fonksiyonel merkezlerde mevduatlar toplanarak, fon oluşturulmakta ve bu fonlar, kredi isteyen kişi veya kuruluşlara dağıtılmaktadır. Menkul kıymetler portföyü yönetimi ve varlıklı müşterilerin servetlerinin yönetimi de fonksiyonel merkezler tarafından yapılmaktadır.

Kıyı bankacılığında işlemleri iki temel gruba ayırmak mümkündür:

(24) ERSAN, "Dünya'da ve....", s.47.

(25) A.g.k., s.48.

1. Kısa Vadeli İşlemler

Kısa vadeli krediler, bir yıl veya daha az bir süre içinde geri ödenmek üzere, açılan kredilerdir. Kısa vadeli olarak, kredi almak isteyenlerle kısa süreli fon sunanların karşılaştıkları para pazarı işlemleri, değişik merkezlerde değişik özellikler göstermektedir.

Singapur dolar birimli mevduat belgesi ihracı ile para pazarına ağırlık verirken, Bahama ve İsviçre gizli hesaplarla, kaçak fonlara kucak açmaktadır(26). Bahreyn, gelişmesinde önemli katkıları olan körfez ülkelerinin para birimi ile işlemlerini yapmaktadır. Suudi Arabistan Riyali ve Kuveyt Dinarı kabul etmekte ve bu paralar üzerinden kredi vermektedir. Büyük ekonomik gelişme gösteren Japonya ise bankacılık işlemlerini Japon Yen'i ile devam ettirmektedir.

2. Orta ve Uzun Vadeli İşlemler

Orta ve uzun vadeli krediler, en az bir yıl olmak üzere geri dönüş süresi onbeş, yirmi yıl olan kredilerdir. Bu onbeş, yirmi yıllık süreler uzun vadeli krediler için geçerli olurken, orta vadeli

(26) A.g.k., s.48.

krediler için bu süre bir ile beş yıl arasında değişmektedir.

Kıyı bankacılığında orta ve uzun vadeli işlemlerde uluslararası kredi ve tahvil ihraçları önemli yer tutar.

Uluslararası kredi ihraçları, kredi konsorsiyumları(27) uygulamaları ile gerçekleşmektedir.

Bir kredi konsorsiyumu, bir grup finansal kurumun ortak koşullarda özel bir ödünç alıcıya fon sunmalarıdır. Bu kredilerin vadesi genellikle üçle sekiz yıl arasında değişmekle birlikte onbeş yıla kadar çıkanları da vardır. Kredi konsorsiyumu uygulamalarının yaklaşık yarısı kamu sektörüne sunulmakta ve öncelikle kamu sektörü ödünç alanları için düzenlenmektedir. Diğer yarısı ise özel sektörün ticari finansmanına yönelik olarak, özellikle de uluslararası ticaretin finansmanı için verilmektedir(28).

(27) Konsorsiyum, bir veya birden çok işte ortak yarar gözetken ve daha çok mali konularla uğraşan kişiler veya kuruluşlardan oluşan bir gruptur. Bkz.: Sururi KOCAİMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara, 1983, s.394.

(28) İlker PARASAZ, "Eurokredi Piyasalarında Sendikasyon Kredileri Uygulamaları ve Fiyatlaması", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.84, (Şubat-1986), s.15.

Konsorsiyum kredilerinin, daha çok kıyı banka-
cılığı merkezlerinin, coğrafi olarak çevrelerindeki
ülkelere yönelttiklerini söyleyebiliriz. Hong Kong
Uzakdoğuya, Bahreyn Ortadoğu'ya bu kredileri sunmak-
tadır(29).

Kamu kesimine sunulan, uzun vadeli konsorsiyum
kredileri, ülkelerin yol, baraj, köprü, haberleşme
sistemleri gibi bayındırlık işlerinde kullanılabil-
mektedir.

Uluslararası tahvil ihracı, yabancı tahvil ve
eurotahvil aracılığı ile yapılmaktadır.

Yabancı tahvil, tek bir ulusal sermaye paza-
rında satışa sunulan bir menkul değerdir. Büyük bir
bölümü ülke sakinlerince satın alınan, ihracın yapıl-
dığı ülkenin yasal düzenlemelerine bağlı bu tahviller,
o ülke parası ile değerlendirilmekte ve satış ihraç
garantisini ulusal bir kurum üstlenmektedir(30).

Eurotahvillerin çıkarılması ile orta ve uzun
vadeli fonların sağlanması mümkündür. Bu istikraz-

(29) ERSAN, "Dünya'da ve.....", s.48.

(30) A.g.k., s.49.

lar(31) uluslararası banker konsorsiyumları tarafından çeşitli ülkeler için piyasaya çıkarılmışlardır. Günümüzde bu istikrazların büyük bir kısmı ABD Doları ve Batı Alman Mark'ından oluşmaktadır(32). Eurotahviller, yabancı tahvile kıyasla birden çok ulusal sermaye pazarında satışa sunulmaktadır. Yabancı tahvil, borçlanan ülkenin ulusal para birimi ile değerlendirilirken, eurotahviller uluslararası geçerliliği olan ABD Doları ve Batı Alman Markı ile değerlendirilmektedir.

III. KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİNİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

Kıyı bankacılığı merkezlerinin ortak özellikleri vardır. Kıyı bankacılığı merkezlerinin oluşabilmesi için bu özelliklerin sağlanması ve bulunması gereklidir.

(31) İstikraz, borç para almak demektir. Yabancı sermayenin, belli faiziyle birlikte, önceden tesbit olunan vadelerle parça parça olarak veya belli bir tarihte bir defada ödeme teahhüdünü kapsayan bir borç anlaşmasıdır. Bkz.: Sururi KOCAİMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara, 1983, s.291.

(32) Mustafa EKİM, "Eurokrediler ve Euroemisyonlar", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.86, (Nisan-1986), s.17.

A. VERGİSEL AVANTAJLAR

Vergisel avantajlar, kıyı bankacılığı merkezleri için en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Kıyı bankacılığı faaliyetleri üzerinde gelir ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergi yükünün asgariye indirilmesi veya kaldırılması gelmektedir(33).

Katma değer vergisinin, ücretler, komisyonlar üzerinden alınan vergilerin bulunmaması kıyı bankalarının sahip olduğu büyük avantajlardır. Kıyı bankacılığı merkezlerinde banka karları üzerindeki vergiler çok azdır(34). Kıyı bankacılığı merkezlerinde faaliyette bulunan bankalar, yaptıkları işlemler sonucu elde ettikleri karlar, Filipinler'de % 5, Hong Kong'ta % 17, Singapur'da % 10 oranında vergilendirilirler(35). Bu vergilendirme oranı kıyı bankacılığı merkezlerinin kurulu oldukları ülkelere göre farklılık göstermektedir.

ABD ve Anglo-Saxon ülkelerinde bankalar evrensel karları üzerinden vergilendirilirler. Latin ülke-

(33) ÇEKİNMEZ, s.21.

(34) Turgut SUNGUR, "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.231, (Ocak-1986), s.10.

(35) ERSAN, "Kıyı Bankacılığı ve...", DÜNYA GAZETESİ, s.5.

lerinde, ülke sınırları içindeki kar, vergilemede esas alındığından dışarıdan vergisiz olarak gerçekleştirdikleri kar için ülkelerinde de vergilendirilmezler(36). Bazı ülkelerde, bankalar tüm uluslararası faaliyetleri üzerinden elde ettikleri karlar üzerinden vergilendirilirken, latin ülkelerinde ise, ülke sınırları içindeki faaliyetlerden elde edilen kar vergilendirilmektedir.

Diğer önemli vergisel avantaj, bankaların kendi aralarındaki ödünç muamelelerinde ve mudi mevduatlarına ödedikleri faizlerin, stopaj vergisine tabi olmamasıdır. Bu bankaların kaynak maliyetini önemli ölçüde azaltarak, finansal hizmet maliyetini ucuzlatmaktadır(37).

Sonuçta kıyı bankacılığı merkezlerindeki bankaların katma değer vergisinin, ücretler, komisyonlar ve sermaye üzerinden alınan vergilerin bulunmamasından, bulunsa bile asgari derecede uygulanmasından yeterince avantaj sağlayacakları açıktır. Bu avantajlara mudi mevduatlarının faizlerine stopaj vergisi kesilmemesini ve bankalar arası mevduata da stopaj vergisi uygulanmamasını ekleyebiliriz.

(36) SUNGUR, "Kıyı Bankacılığı....", s.11.

(37) ÇEKİNMEZ, s.21.

Yeni oluşturulacak kıyı bankacılığı merkezlerinde de bu avantajları sağlaması gerekmektedir.

B. MEVZUAT KOLAYLIKLARI

Kıyı bankacılığı merkezlerinin bir başka ortak özelliği de, mevzuat kolaylıklarının bulunmasıdır.

Kıyı bankacılığı merkezlerinde bankacılık faaliyetlerini sınırlandıran, zorlayan mevzuatın asgari düzeyde olduğu görülür.

Para arzının kontrolü ve mevduat sahiplerinin haklarının korunması amacıyla likitide(38), disponibilitate(39), munzam karşılık, faiz oranlarının parasal otoritelerce saptanması gibi uygulamalar genelde, kıyı bankacılığında söz konusu değildir(40). Kıyı bankacılığında bu serbestliklere karşın uygulamada bazı düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Bu düzenlemeler kıyı bankacılığı merkezlerinin başarısını,

(38) Likitide; kısa vadeli borçlarını ödeme yeteneğidir.

(39) Disponibilitate, her an kullanılabilir hazır paralar veya yedek paralar demektir. Bkz.: Sururi KOCAİMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara 1983, s.167.

(40) ÇEKİNMEZ, s.21.

ününü korumak, pazarın pazar olma özelliğini yitirmemesini sağlamak için yapılmaktadır.

Bu ortamda, merkez bankaları aylık bültenler halinde kıyı bankalarının faaliyetleri konusunda bilgi alırlar, kayıtlarını, toplam aktiflerini, toplam pasiflerini, pasiflerle aktifler arasındaki vade ilişkilerinin normal şartlara uyup uymadığını kontrol ederler.

Merkez bankaları bu kontroller sonunda, gerektiğinde şifai, yazılı uyarılarda bulunur. Merkez bankalarının aldığı bilgiler istatistiki bilgilerdir(41). Ayrıca kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunmak isteyen bankalara çalışma izni verilmeden önce, mali yapıları güçlü, tanınmış bankaların seçilmesine itina edilmektedir.

Kıyı bankacılığı merkezlerinde uygulanan mevzuat kolaylıkları şunlardır:

Kambiyo kontrolünün yokluğu: Kambiyo kontrolünün yokluğu bankaların ve banka müşterilerinin

(41) TOKER, s.5.

döviz pozisyonlarını ve arbitraj(42) olanaklarını her piyasada rahatça kullanabilmeleri kolaylığını sağlar.

Asgari sermaye ile çalışabilme olanağı: Ülkelerin bir çoğuna oranla, kıyı bankacılığı merkezleri büyük bankaların ve şubelerinin çok daha az sermaye ile kurulmalarına izin verirler(43).

Yasal ihtiyat ve kredi limiti zorunluluğu olmaması: Yasal ihtiyat(44) ayırma zorunluluğu olmaması ve kredi limiti konularında sınırlama olmaması, diledikleri kişi veya kurumlara diledikleri kadar

(42) Arbitraj, fiyat farklarından yararlanmak yani kazanç sağlamak üzere senet, para, esham tahvilat ve kıymetli maden gibi değerlerin alınıp satılmasına denir. Kambiyo kasıtlaması bulunmayan ülkelerde borsalara kote edilmiş döviz kurları arasındaki farklardan kar sağlamak amacıyla yapılan işlemler de arbitraj'dır. Bkz.: Sururi KOCAİMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara, 1983, s.50.

(43) SUNGUR, "Kıyı....", s.11.

(44) İhtiyat, bankalarda senet karşılığı, emtia karşılığı açılan avans hesaplarında uygulanan ve % ile ifade edilen marjlar bu çeşittir. Bkz.: Sururi KOCAİMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara 1983, s.438.

kredi verebilme olanakları, kıyı bankaları arasında rekabet ortamını yaratmaktadır.

Hukuki mevzuatın basit ve kısa olması: Kıyı bankacılığı merkezlerindeki, kıyı bankacılığını düzenliyen kanunlar incelendiğinde, bu kanunların çok kısa ve basit olduğu görülür. Bahreyn hükümeti kıyı bankacılığı konusunda faaliyete geçmeye karar verdiği zaman özellikle kanunların çok basit olmasına dikkat ettiği görülmüştür. Kıyı bankacılığı kanunları kabul edildiğinde bir sayfa tuttuğu gözlenmiştir(45).

Kıyı bankacılığı konusundaki hukuki mevzuatın, basit, kısa olması kıyı bankacılığı merkezlerine olan talebi arttırmaktadır. Bu merkezlerde faaliyette bulunan bankalar için, gereksiz formalitelerle uğraşmamak, çalışma ortamını kolaylaştıracaktır.

C. COĞRAFİ KONUM AVANTAJI

Vergi ve mevzuat kolaylıklarının yanısıra, kıyı bankacılığı merkezleri için coğrafi konum da çok önemlidir.

(45) Peter NICE, "Düzenlemeler Beş Dakikada Okunup Yedi Dakikada Anlaşılmalı", DÜNYA GAZETESİ, 14 Ağustos 1985, s.5.

Döviz kaynaklarının ve döviz risklerinin yönetimi için yirmidört saat sürekli faaliyet göstermek isteyen büyük uluslararası bankalara, yeryüzünde saat farklarından yararlanacakları ara duraklar gerekmektedir(46). Bu ara duraklarda kurulan borsalar aracılığı ile dövizle ilgili hertürlü işlemler aralıksız olarak takip edilebilmektedir. Borsaların işleyişinde süreklilik vardır. Saat farkları nedeniyle yeni açılan bir borsa, kendinden biraz önce kapanan başka bir borsanın devamı gibidir.

Tokyo kapanınca Hong Kong devreye girer. Daha sonra Singapur, Bombay, Bahreyn ve sürer gider(47).

Coğrafi konum olarak, borsalardaki sürekliliğin sağlanması için bazı bölgelerin merkez olması gerekiyordu. Örneğin Singapur ile Frankfurt arasındaki 2-3 saatlik bir boşluk vardı ve bu boşluğun doldurulması için coğrafi konumu uygun olan Bahreyn devreye sokuldu. Bankacılık sektörü gelişmemiş olan ülkeler için coğrafi konum avantaj olabilmektedir.

(46) Turgut SUNGUR, "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.232 (Şubat 1986), s.12.

(47) FEYYAT-GÜRSES, s.5.

Coğrafi konumun, avantaj olabilmesi için teknik alt yapının bulunması gerekir. Bu teknik alt yapıyı turistik konaklama tesisleri, önemli finansal merkezlerle bağlantılı uçuş olanakları ve havaalanları, telefon, teleks sistemleri tamamlamaktadır. Bunları kısaca inceliyelim:

Kıyı bankacılığı yapabilmek için bazı kriterler söz konusudur. Bunların başında yeterli telekomünikasyon ve ulaşım hizmetleri gelir. Büyük bir kıyı bankacılığı merkezinin oluşması için, yeterli telekomünikasyon hizmetlerinin yanısıra, ülkenin coğrafi konumu da çok önemlidir(48).

Haberleşme sistemlerinin gelişmiş olmasının gerekliliği ise şundan kaynaklanmaktadır: Bahreyn gibi para piyasalarının bulunduğu yerde bu konu çok önem taşımaktadır. Uydular aracılığı ile bütün dünya tüm piyasalarla irtibat halinde bulunmaktadır. Birkaç dakikalık bir gecikme milyonlarca dolar zarara neden olabilmektedir(49). Haberleşme sistemlerinin çok gelişmiş olması gerekir ki, dövizle ilgili her türlü değişim anında haber alınabilsin ve ona göre

(48) Brendan NELSON, "Rakiplerinizden Farklı Bir Olanak Sunmalısınız", DÜNYA GAZETESİ, 10 Ağustos 1985, s.5.

(49) BERK, s.5.

tekrar değerleme yapılabilsin. Kıyı bankacılığında haberleşme sistemlerinin hayati önemi vardır.

Bütün kıyı bankacılığı merkezleri gelişmiş telekomünikasyon sistemlerine sahiptir.

Ayrıca kıyı bankacılığı merkezlerinde otel, motel türünde büyük konaklama tesisleri bulunmaktadır. Mevduat yatırmak, kredi almak ve diğer kıyı bankacılığı faaliyetlerinden faydalanmak isteyen kişiler, bu bankalarda çalışan personel aileleri, kıyı bankacılığı merkezlerinin bulunduğu ülkelere gittiklerinde rahat etmek isteyeceklerdir. Ve bu konaklama tesislerini arayacaklardır. Böylece bu merkezler turizm merkezi olma özelliğini de taşı- maktadırlar. Buna örnek olarak Hong Kong, Singapur, Bahama ve Karaip Adalarını gösterebiliriz.

Kıyı bankacılığı merkezlerinin gelişmiş ulaştırma merkezlerine sahip olması gerekir. Bu merkezler, uluslararası bankacılık etkinliklerinin yoğunlaştığı finansal merkezlere ve dünyanın önemli ülkelerine sık işleyen uçak seferleri ile birlikte gelişmiş havaalanlarına sahiptirler. Örneğin, Bah- reyn dünyanın sayılı ulaştırma merkezlerinden biri- dir. Singapur'a Londra'ya, New York'a giden uçakla- rın bulunduğu bir merkezdir(50).

(50) A.g.k., s.5.

D. EKONOMİK VE SİYASİ İSTİKRAR

Kıyı bankacılığı merkezlerindeki ülkelerde ekonomik ve siyasi istikrar yoksa, mevzuat ve vergi kolaylıkları ile coğrafi konum avantajları bir değer taşımaz. Kıyı bankacılığı merkezlerinin diğer ortak yönü de bu merkezlerde ekonomik ve siyasi istikrarının bulunmasıdır.

Özellikle yabancılara ait fonlar üzerinde, vergi kolaylıklarının ve bankacılık sırrının korunacağı, süreceği konularında güven sağlamak önemlidir. Bu da kıyı bankacılığı merkezlerinin bulunduğu ülkelerdeki siyasi durumla yakından ilgilidir.

Lübnan'ın başkenti Beyrut'un önemli bir kıyı bankacılığı merkezi iken, iç savaşın içine düşmesi, ülkedeki siyasi ve ekonomik istikrarı bozmuştur. Beyrut, Ortadoğu'nun bankacılık hizmetleri açısından en ucuz merkezi iken, savaş nedeniyle eski cazibesini yitirmiştir. Kıyı bankacılığı için güvenlik gereklidir(51). Beyrut'ta savaş nedeniyle kıyı bankacılığı faaliyetleri yok olmuştur(52).

(51) Jean DEFLASSIEUX, "Offshore Yapıp Yapmamamız Hükümetinizin Tutumuna Bağlı", DÜNYA GAZETESİ, 10 Ağustos 1985, s.4.

(52) NİCE, s.5.

Bahreyn'de, İran-İrak savaşından olumsuz yönde etkilenmekte, savaşın körfez ülkelerine sığraması ihtimali ve Bahreyn'e fon sağlayan bu ülkelerin savunma harcamalarını artırmalarına neden olmaktadır. Suudi Arabistan'ın azalan petrol gelirleri nedeniyle, Bahreyn'e sunduğu fon kaynaklarında azalma olmaktadır.

Filipinler'in başkenti Manila'da, uzakdoğunun kıyı bankacılığı merkezlerinden biri iken, 1985-1986 yılında artan iç karışıklıklar nedeniyle, ülkedeki ekonomik ve siyasi istikrar bozulmuştur. Ülkedeki siyasi yönetim değişikliği nedeniyle kıyı bankacılığı faaliyetleri geçici bir süre askıya alınmıştır.

Kıyı bankacılığı merkezlerinin yapıldığı ülkelerdeki, ekonomik ve siyasi istikrar bu merkezleri doğrudan etkilemekte ve bu faaliyetlerin sürdürülüp sürdürülmemesi veya yapılıp yapılmaması konusunda bir kriter olmaktadır.

E. BANKACILIK SIRRININ AZAMI ÖLÇÜDE KORUNMASI

Kıyı bankacılığı merkezlerinin diğer ortak özelliklerinden biri de, bankacılık sırlarının azami şekilde korunmasıdır.

Bu merkezlerdeki kurumların, en geniş biçimde sunduğu gizlilik avantajından yararlanan bazı

müşterilerin, yasa dışı faaliyetleri(özellikle uyuşturucu madde ticareti, vergi kaçakçılığı ile ilgili faaliyetleri) nedeniyle genellikle yabancı ülke yetkilileri tarafından talep edilen, müşterilerin hesaplarına ilişkin bilgiler, ancak finansal merkezin bulunduğu ülkedeki yetkili mahkemenin kararı veya bilgi değişimine olanak veren uluslararası anlaşmalar varsa bu anlaşmanın hükümlerine dayanılarak temin edilebilir(53).

Kıyı bankacılığı merkezlerindeki bankalar, banka sırlarını korumak için yasal garanti verebilmekte ve kendileri de faaliyette bulundukları ülkelerden garanti almaktadırlar. Yeni oluşacak kıyı bankacılığı merkezleri için, ülkeler bu garantiyi sayılabilmelidirler.

F. UZMAN PERSONELİN GÖREV YAPMASI

Kıyı bankacılığı merkezleri için finansman konularında hizmet verecek olan uzman kişilerin mevcudiyetine ihtiyaç vardır(54). Kıyı bankacılığı

(53) ÇEKİNMEZ, s.22.

(54) A.g.k., s.23.

merkezlerinde çalışan personelin kıyı bankacılığı faaliyetleri konusunda, uzman ve yabancı dil bilgisine sahip olması gerekir. Kıyı bankacılığı merkezlerinde çalışan personelin, bu özellikleri taşıması diğer bir ortak yöndür.

İ k i n c i B ö l ü m

BAŞLICA KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİ

I. UZUKDOĞU'DAKİ KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİ

A. HONG KONG

Hong Kong, uzakdoğu'nun önemli kıyı bankacılığı merkezlerindendir. Hong Kong, kıyı bankacılığı merkezi olmanın yanı sıra ticari, sınai ve turizm merkezi olarak da adını duyurmuş bir ülkedir.

1970'li yıllarda eurodöviz pazarının genişlemesi ve Asya'ya yayılması, uluslararası bankaları hem kaynaklarını geliştirmek ve kredilerini yaymak hem de kambiyo işlemlerini dünya çapında kesintisiz

sürdürecek ağlarını tamamlamak amacıyla bu bölgelere girmeye zorladı(1). Hong Kong, Tokyo ile Singapur borsalarının arasındaki saat farkından dolayı bir ara durağa ihtiyaç duyulurken, bu ihtiyacı gidermek için devreye girmiş ve coğrafi konum avantajından yararlanmıştır.

Hong Kong, 1976 yılında "Mevduat Kabul Eden Şirketler" (Deposit Taking Companies) adını alan yabancı bankalara kapılarını açtı. Kıyı bankacılığı faaliyetleri yapan bu kuruluşların yanısıra 40 adet klasik, normal bankacılık yapan bankanın kurulmasına da izin verildi(2).

Bundan sonra bankacılık etkinlikleri ne olursa olsun Hong Kong'daki bankacılık etkinliklerinin özellikleri şunlar oldu:

- Döviz kontrolünün olmaması,
- Normal kârların % 17 oranında vergilendirilmesi,
- Kısa vadeli likidite rasyoları ve ilgili makamlara hesap durumu gönderilmesi,

(1) SUNGUR, "Kıyı ...", s.13.

(2) A.g.k., s.13.

- Kıyı bankacılığı işlemlerinden elde edilen karlardan vergi alınmamaktadır(3). Hong Kong'da ülke sakinlerinin döviz mevduatları da, vergiden bağıstıktır(4).

Hong Kong'da kıyı bankacılığı ile birlikte normal bankacılık faaliyetlerini sürdüren bankalar-da da döviz kontrolü yapılmamakta, kıyı bankacılığı faaliyetlerinden elde edilen kar vergi dışı kalırken, diğer banka karları % 17 oranında vergilendirilmektedir. Hong Kong vatandaşlarının döviz mevduatlarından vergi alınmaması nedeniyle, iç piyasada hareketli bir kambiyo pazarı oluşmuştur.

31 Aralık 1979'a göre Mevduat Kabul Eden Şirketler(Deposit Taking Companies) in çalışmaları şöyledir:

<u>AKTİF</u>	(Milyar Dolar)
Hong Kong Bankalara ikrazat(5)	15,3
Diğer aktif	3,8
Hong Kong Dışı Müşterilere ikrazat	9,2

(3) A.g.k., s.13.

(4) ERSAN, "Dünyada", s.47.

(5) İkrizat, ödünç vermedir. Parayı ilgilendiren bir borç verme(karz) işlemidir. Bkz.: Sururi KOCA-İMAMOĞIU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara 1983, s.510.

Bankalara ikrazat	16,1
Diğer aktif	2,3
Toplam	46,7

PASİF

(Milyar Dolar)

Mevduat	18,7
Yabancı bankalar	21,1
Diğer pasif	6,9
Toplam	56,7(6)

Hong Kong dışında, europazarlara yapılan 27,6 milyar dolarlık ikrazatın 16,1 milyarı bankalara, 9,2 milyar doları ise müşterileredir. Hong Kong içine, yani iç piyasaya yapılan ikrazat 19,1 milyar dolardır. Bu iç piyasaya bankalara sunulan 15,3 milyar dolarlık ikrazat, iç piyasanın hareketliliğini, ticari ve sınai işletmelerin gereksinimini gösterir. Toplanan müşteri mevduatı 18,7 milyar olurken, yabancı bankalar tarafından bu merkezlerdeki bankalara yatırılan mevduatlar 21,1 milyar doları bulmaktadır.

Hong Kong kıyı bankacılığı çalışmalarında

(6) SUNGUR, "Kıyı ...", s.13.

Uzakdoğu'nun 3/4'ünü temsil eder durumdadır(7). Bu da Hong Kong'un kıyı bankacılığındaki başarısını göstermektedir.

B. SİNGAPUR

Uzakdoğu'nun Hong Kong'dan sonra gelen diğer önemli kıyı bankacılığı merkezi Singapur'dur. 1965 yılında bağımsızlığına kavuşan Singapur, Asya'nın para piyasasının merkezi olmak için harekete geçmiş ve Singapur Para Kurumu, kıyı bankacılığı lisansı vermeye yetkili kılınmıştır. Kıyı bankacılığı lisan-olan bir banka, Singapur Para Kurumu'nun yönetmelik-lerine tabi olarak bir Asya Para Kuruluşu(ACU=APK) işletmeye yetkilidir.

Bu Asya Para Kuruluşu(ACU), ilgili bankaların ayrı olarak çalışan üniteleri olup, kıyı bankacılığı işlemleri yapabilen bölümleridir(8). Klasik bankacılık faaliyetlerini sürdüren bankalar, kıyı bankacılığı

(7) Turgut SUNGUR, "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.233 (Mart 1986), s.47.

(8) John BUSH, "Kıyı Ve Serbest Bölge Bankacılığında Tecrübe", T. GARANTİ BANKASI A.Ş.-PEAT, MARWICH, MITCHEL AND CO., SERBEST BÖLGE VE KIYI BANKACILIĞI İLE ŞEFFAF BANKACILIK SEMİNERİ, İstanbul, 1985, s.18.

faaliyetlerinde bulunabilmek, Singapur vatandaşı olmayanların, yabancı para ile ilgili bankacılık işlemleri yapabilmek için, Asya Para Kuruluşu işletme yetkisi, almak zorundadırlar.

Singapur coğrafi konum olarak önemli bir yerdedir. Hong Kong borsası kapandıktan sonra Frankfurt borsası açılana değin aradaki boşluğun doldurulması için Singapur devreye girmiş ve bu ağı tamamlamıştır.

30 Kasım 1980'e göre Singapur'daki offshore merkezlerinin bilanço rakamları şöyledir. Bu tarihte 106'sı kıyı bankacılığı lisanslı 113 banka bulunmaktaydı.

<u>AKTİF</u>	(Milyar Dolar)
Müşterilere ikrazat	12,4
Bankalara ikrazat	38,8
(Singapur dışı)	(28,2)
Toplam	51,2

<u>PASİF</u>	(Milyar Dolar)
Müşteri mevduatı	9,2
Bankalar mevduatı	40,0
(Singapur dışı)	(29,2)
Diğer pasif	2,0
Toplam	51,2(9)

Singapur dışındaki müşterilere 12,4 milyar dolar ödünç verilirken, bankalar arası ödünç 38,8 milyar dolarla daha fazla yer tutmaktadır. Singapur dışındaki, yabancı bankalara yapılan ikrazat 28,8 milyar dolar tutarken, ülke içindeki bankalara daha az bir miktar, 10,6 milyar dolar akrazat yapılmıştır. Singapur vatandaşı olmayan, yabancı kişi veya kurumlardan 9,2 milyar dolar mevduat toplanmıştır. Bankalardan toplanan 40 milyar doların 10,8 milyar doları Singapur'daki bankalardan, 29,2 milyar doları ise yabancı bankalardan toplanmıştır. Görüldüğü gibi bankalar arasında ilişkiler Singapur'da çok daha fazladır.

Singapur'da kıyı bankacılığı işlemlerinde Singapur Doları kullanmak yasaktır. 1984 yılında Singapur'da kıyı bankacılığı yapabilme belgesine sahip 162 adet ACU bulunmaktaydı(10).

Dört yılda 52 adet kıyı bankası daha faaliyete geçmiştir. Singapur, kıyı bankacılığı merkezi olma özelliğine gereken önemi vermekte ve bu bankacılık etkinliklerini artırmak için çaba sarfetmektedir.

(10) BUSH, s.47.

C. MANİLA

Uzakdoğu'daki diğer kıyı bankacılığı merkezi Filipin'lerdeki Manila'dır. Filipinler'de 1980 yılındaki durum şöyleydi: Karlar 1980 yılına değin sadece % 5 oranında vergilendirilmekte iken 1981'de tam bir istisnaya kavuşmuş ve ülkede yirmi adet uluslararası banka kıyı bankacılığı etkinliği sürdürmeye başlamıştır.

Filipinler'in ekonomik ve siyasi yapısının zayıflığı, ve kıyı bankacılığı faaliyetlerinde gelişme aşamasında iken Singapur ve Hong Kong rekabeti, bu merkezin gelişmesine engel olmuştur(11).

Ülkede iç karışıklıkların artması sonuçta, siyasi yönetim şeklinin değişmesine neden olmuştur. Kıyı bankacılığı merkezlerinin ortak özelliği olan, siyasi ve ekonomik istikrar ilkelerinin bozulması ile Manila kıyı bankacılığı merkezi olma özelliğini yitirdi. Ancak Filipinler'deki yeni yönetimin tüm dünyada güven sağlaması üzerine tekrar uluslararası bankaları Filipinler'e geri götürecektir, yada daha önceki eski yönetim zamanında, faaliyette bulunupta, ülkedeki ekonomik ve siyasi istikrarın bozulması

(11) SUNGUR, "Kıyı", s.9.

üzerine çalışmalarını askıya alan bankaların tekrar çalışmaya başlamalarına neden olacaktır.

II. ORTADOĞU'DAKİ KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİ

A. BAHREYN

Ortadoğu'daki en önemli kıyı bankacılığı merkezi Bahreyn'dir. 1973 yılında petrol fiyatlarındaki büyük artış petrol üreten ülkeler ve özellikle körfez ülkelerine, Suudi Arabistan, Kuveyt, Abudabi'ye büyük gelirler sağlamıştır.

Dünyanın her yerinde çok etkisi yaratan bu olaydan sonra, petrol üreticisi ülkelerin elinde büyük dolar rezervleri birikirken, gelişmekte olan petrol tüketicisi ülkelerin ekonomilerinde önemli açıkların oluşacağı kesinlik kazanmıştı(12). Gelişmekte olan ülkelerin fon ihtiyacı bu merkezlerdeki kıyı bankaları tarafından karşılanmıştır. Ayrıca bu körfez ülkelerinin bankacılık sistemi bu fon kaba- rıklığını kaldırabilecek durumda değildi(13). 1973 yılında petrol fiyatlarındaki artış sonucu körfez

(12) GÜRSOY, s.21.

(13) NİCE, s.5.

lkelerinin eline geçen fonları, bu ülkelerin yerel bankaları yönlendirebilecek, bu paraları alıştıra-
bilecek düzeyde değildiler. İşte bu durumda Bahreyn
kıyı bankacılığı merkezi oldu.

Ayrıca bu körfez ülkeleri, petrol gelirleri sayesinde çok büyük yatırım projelerine girmişti ve bu yatırım projeleri genelde yabancı taaht firmalarına verildi. Bu firmaların finansman ihtiyacı yine bu kıyı bankaları tarafından karşılandı(14). Körfez lkeleri, artan petrol fiyatları sayesinde elde ettikleri büyük fonları ülkelerinin kalkınması için harcamışlar ve bayındırlık işlerine kullanmışlardır. Bu bayındırlık işleri yol, baraj, havaalanları yapımı ve inşaat sektörünü, haberleşme sistemlerini içermektedir. Bu yatırım projelerinin yapımını üstlenecek olan firmaların yabancı olmasına zen gösterilmiştir. Bu yabancı taaht firmalarının finansman gereksinimi kıyı bankaları tarafından karşılanmıştır.

Suudi Arabistan'a, Kuveyt'e, Abudabi'ye giremeyen uluslararası bankalar, Bahreyn Monetary Agency (Bahreyn Merkez Bankası)'nin yönettiği kıyı bankacılığı merkezinde, şube biçiminde örgütlenme fırsatını

(14) GÜRSOY, s.21.

kaçırmadılar(15). 'Suudi Arabistan, Kuveyt, Abudabi'-nin bankacılık yasaları, yabancı bankaların bu ülkelerde kıyı bankacılığı yapılmasına izin vermemektedir. Bahreyn Merkez Bankası, Bahreyn'de kıyı bankacılığı yapılabilmesi için basit kısa bir hukuki mevzuat hazırladı, düzenlemeler yaptı. Bahreyn'e, kıyı bankacılığı yapmak için gelen bankaların uluslararası bankaların şubesi olarak gelmelerine dikkat edildi. Bahreyn'deki kıyı bankacılığı merkezindeki bankaların seçimi yine Merkez Bankası tarafından yapılmıştır.

Bahreyn'in Ortadoğu'nun en büyük kıyı bankacılığı merkezi olmasının diğer nedeni coğrafi avantaja sahip olmasıdır. Singapur borsasının kapanışı ve Frankfurt borsasının açılışı arasında 2-3 saatlik bir boşluk varken, Bahreyn devreye girerek bu boşluğu doldurdu(16). Singapur ile Frankfurt arasındaki uzaklığın geniş olması nedeniyle, Singapur kapandıktan iki saat sonra Frankfurt borsası açılıyor, borsa faaliyetleri kesintisiz sürdürüleliyordu. Bahreyn, bu coğrafi avantajını kullanarak araya girdi ve boşluğu kapattı.

(15) SUNGUR, "Kıyı", s.10.

(16) NICE, s.5.

Bahreyn'de haberleşme uydular ile yapılmaktadır(17). Bahreyn'de telekomünikasyon sistemi çok gelişmiştir. Haberleşme uydular ile sağlanmaktadır. Bu da Bahreyn'e avantaj sağlamaktadır.

Ulaştırma alanında da Bahreyn sayılı ulaştırma merkezlerinden biridir(18). Bahreyn'deki havaalanları çok gelişmiştir. Önemli finans merkezleri ve diğer yerlere gidilmek istendiğinde, kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Kısa sürelerle uçakla, gidilmek istenilen yerlere varılabilmektedir.

Arap ülkelerinde cuma günleri tatil olduğundan, diğer ülkelerde ise cumartesi ve pazar günleri tatil günü olduğundan, Bahreyn'deki kıyı bankacılığı merkezleri etkinliğini yedi gün sürdürebilmektedir.

Suudi Arabistan Merkez Bankası 1978 yılında, ithalatın finansmanında kendi parasını kullanma kararı alınca bu durum doğallıkla dışarıda kuvertür(19)

(17) BERK, s.5.

(18) A.g.k., s.5.

(19) Kuvertür, bankaların müşterileri lehine verdikleri mektupların karşılığı olarak yatırılan blokalardır. Bkz.: Sururi KOCAİMMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara 1983, s.413.

olarak kullanılacak Suudi Arabistan Riyali gereksinimi doğurdu(20). Suudi Arabistan Merkez Bankasının aldığı bu karar, europazarın gelişmesine faydalı oldu. Suudi Arabistan'dan ithalat yapan kişiler, ithalat karşılığı bedeli Suudi Arabistan Riyali olarak ödemek zorunda olduklarından Riyale olan istek arttı. Bu isteğin kıyı bankacılığı merkezlerinden, özellikle Suudi Arabistan Riyali ile çalışan Bahreyn'deki kıyı bankalarından karşılanması yoluna gidilmiştir.

Bahreyn'deki kıyı bankalarının konsolide aktifleri 1976'daki 6.2 milyar dolarlık düzeyden, 1982 sonunda 59 milyar dolara ulaşmıştır. Kaynakların % 70'i bankalar arası mevduat, % 30'u ise diğer kişilerden toplanan mevduattır. Konsolide aktiflerin % 66'sı bankalararası ikrazları, % 34'ü ise banka dışı müşterilere yapılan ikrazları temsil etmektedir(21). Buradan Bahreyn'deki kıyı bankalarının daha çok bankalararası mevduat alma ve ödünç verme şeklinde çalıştıkları sonucunu çıkarabiliriz. Banka dışı müşterilerle, kişi veya kuruluşlarla yapılan çalışmalar daha az bir pay taşımaktadır.

(20) SUNGUR, "Kıyı", s.11.

(21) GÜRSOY, s.21.

Bahreyn'deki kıyı bankacılığı kesiminin, konsolide karları aşağıdaki gelişmeyi göstermiştir:

<u>Yıl</u>	Net Kar(Milyon ABD Doları)
1978	128.9
1979	100.8
1980	198.1
1981	340.8
1982	474.2

1982 yılı rakamlarına göre mevduatın % 67'si Arap Ülkelerinden, % 21'i Batı Avrupa'dan, % 8'i öteki kıyı bankacılığı merkezlerinden, % 14'ü diğer ülkelerden gelmektedir. İkrazların ise % 50'si Arap ülkelerine, % 24'ü öteki kıyı bankacılığı merkezlerine, % 8'i Batı Avrupa ülkelerine, % 16'sı ABD'ye bakiye ise diğer ülkelere yapılmış durumdadır(22). Bahreyn'deki kıyı bankalarının karı, 1980 yılından itibaren, artarak seyretmektedir. Bahreyn'deki kıyı bankalarının daha çok Arap ülkeleri ile çalıştığı görülmektedir.

Ortadoğu'nun en önemli kıyı bankacılığı merkezi olan Bahreyn'de 1980'li yıllarda, kıyı bankacılığı faaliyetlerinde yavaşlama görülür. Bu yavaşlamanın nedenleri şöyle açıklanabilir:

(22) A.g.k., s.22.

- Petrol üreten Arap ülkelerinin, petrol üretimini düşürmeleri nedeniyle eskiye oranla daha az gelir elde etmeleridir.
- Körfez ülkeleri, petrol üretim miktarını düşürdükten sonra, harcamaları da kısma yoluna gitmişlerdir.
- ± İran-Irak savaşının ne yönde gelişme göstereceği kestirilememekte, bundan Bahreyn'deki bankalar tedirgin olmaktadır.

Tüm bu gelişmeler, Bahreyn'deki kıyı bankalarının faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak bu gelişmelerden Bahreyn'deki bu bankaların çok fazla etkilenmediği söylenmektedir. Bahreyn'deki kıyı bankalarının toplam aktif tutarlarının 60 milyar doların altına düşmediği görülmüştür. Petrol gelirlerinin azalmasına rağmen, kıyı bankalarının toplam aktif tutarları önemini muhafaza etmektedir. Kıyı bankalarının sadece aktiflerinde bünye değişikliği olduğu görülmektedir. Aktiflerdeki bu bünye değişikliği ise mevcut potansiyellerindeki şirket bazındaki kredilerden ziyade, mevduatların bankadan bankaya plase(23) etmeleri şeklinde olduğu görülmektedir.

(23) Plase, sermayenin bir işe yatırılması anlamına gelir. Bkz.: Sururi KOCAİMAMOĞLU, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara, 1983, s.526.

Bahreyn'deki kıyı bankalarının toplam aktifleri tutar olarak maksimum 67 milyar dolar olmuştur(24).

Bu yavaşlamaya rağmen Bahreyn, Ortadoğu'nun en önemli kıyı bankacılığı merkezi olma özelliğini sürdürmektedir.

Bahreyn, körfez ülkeleri içinde petrol rezervleri en düşük olan ülkedir. Bahreyn ekonomisine doğrudan katkıları şöyle özetlenebilir:

- Banka başına yılda 26.500 ABD Doları tutan lisans ücretleri,
- 1982 yılı itibariyle, istihdam edilen Bahreyn'li sayısının 1300'e ulaşmış olması,
- Bankaların ve yabancı personel ailelerinin Bahreyn'de yaptığı harcamalar,
- Hızla artan iş trafiği nedeniyle otelcilik ve turizm sektörünün gelişmesi(25).

Bahreyn'deki kıyı bankacılığı merkezinde, kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunabilme lisansına sahip banka sayısı 1984 yılında yetmiş yediye

(24) TOKER, s.5.

(26) GÜRSOY, s.22.

ulaşmıştır. Bu kıyı bankaları elde ettikleri karlar üzerinden, Bahreyn Hükümeti tarafından vergi alınmamaktadır(26).

Bahreyn Merkez Bankası'nca yapılan tahminlere göre, lisans ücretleri de dahil olmak üzere, kıyı bankalarının Bahreyn ekonomisine doğrudan şu katkılarda bulunmuştur(27):

<u>Yıl</u>	Milyon ABD Doları
1976	13
1977	29
1978	52
1979	79
1980	83
1981	132

Bahreyn, fon sağlayan körfez ülkelerinin kendi bankalarını güçlendirip, bu faaliyetleri kendileri yapıncaya değin önemini koruyacaktır. Yada çalışmalarını sürekli kılmak için kurulacak olan yeni kıyı bankacılığı merkezleri ile rekabete girecek, farklı hizmetler sunma yoluna gidecektir. Ancak Bahreyn, Ortadoğu'da daha uzun yıllar en büyük

(26) BUSH, s.19.

(27) GÜRSOY, s.22.

kıyı bankacılığı merkezi olma özelliğini üzerinde taşıyacaktır.

B. BEYRUT

Beyrut, Ortadoğu'nun diğer kıyı bankacılığı merkezi iken, iç savaş nedeniyle ülkedeki ekonomik ve siyasi istikrarın bozulması nedeniyle, kıyı bankacılığı merkezi olma özelliğini yitirmiştir.

Beyrut'ta kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunan bankalar, güvenliğin sağlanamaması nedeniyle toplantılarını dahi yapamamaktadırlar(28). Beyrut'ta kronikleşen savaş nedeniyle bu bankalar ve bankacılar şubelerini kapatma yoluna gitmektedirler. Beyrut'taki kıyı bankaları yeni arayış içindedirler. Ya Bahreyn'deki kıyı bankacılığı merkezine yönelmektedirler, yada yeni oluşacak kıyı bankacılığı merkezinin arayışı içine girerek araştırma yapmaktadırlar.

III. KUZAY AMERİKA'DAKİ KIYI BANKACILIĞI MERKEZLERİ

A. BAHAMA

Bahama, tropik iklimi ve mükemmel konaklama tesisleri ile turizm merkezi olarak adını duyurmuştur.

(28) DEFLASSIEUX, s.4.

Bahama'nın başkenti Nassau'da kıyı bankacılığı faaliyetleri sürdürülmektedir.

1960'lı yıllarda Amireka ve İngiltere'de yürürlükte olan faiz hadlerini sınırlayıcı politikalar ve kambiyo kontrolleri bu ülkelerde artan vergi yükü nedenleriyle, Bahama kıyı bankacılığı merkezi olmuştur(29). Bunda Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Güney Amerika'ya olan coğrafi yakınlığın da etkisi vardır.

Bahama'da 1965 yılında Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun yürürlüğe girinceye değin Bahama'da bankacılık ile ilgili herhangi yasal düzenleme olmadığından, faaliyette bulunmak isteyen bankalarda hiç bir koşul aranmamıştır. Bu kanun yürürlüğe girinceye değin altı yüz banka Bahama'da faaliyette bulunuyordu. Merkez Bankası'nın kurulması ile bu sayı azalmıştır ve 1984 yılı itibariyle üçyüz elli altı adet banka faaliyet göstermektedir(30). 1965 yılına değin, bankacılık ile ilgili düzenlemelerinin olmamasından ve Bahama'da faaliyet gösterecek bankalarda hiç bir koşul aranmamasından faydalanan

(29) ÇEKİNMEZ, s.33.

(30) A.g.k., s.34.

bankaların sayısı altıyüzü bulmuştur. Merkez Bankası kuruluşundan sonra bankacılık faaliyetlerini düzenleme, çalışma belgelerini verme, bu merkezde çalışan bankaları denetleme görevlerini üstlenmiştir. Tüm kıyı bankacılığı merkezlerinde olduğu gibi Bahama'da da bu faaliyetler Merkez Bankası tarafından yönetilmektedir. Bankalar Kanununun çıkması ve Merkez Bankasının kurulması ile Bahama'da kıyı bankacılığı merkezinde, faaliyette bulunan bankaların sayısında azalma olmuştur. Bankacılık çalışmalarının kalitesini yükseltmek için faaliyette bulunan ve bulunmak isteyen bankalarda özellikler aranmış ve incelemeye tabi tutulmuşlardır. Bu nedenle başta altıyüz adet banka faaliyette iken, bu sayı üçyüz elli altıya inmiştir.

Bahama'da kıyı bankacılığı faaliyetlerinin hacmi 150 milyar ABD Dolarını aşmıştır. Ülkedeki siyasi ve ekonomik istikrar ve İngilizce konuşan uzman personel, vergi yasalarının sağladığı avantajlar, Bahama'yı önemli bir merkez yapmaktadır(31). Kıyı bankacılığı işlemlerinin ekonomiye yıllık parasal katkılarının 100 milyon ABD Doları aştığı tahmin edilmektedir. Bahama'da kişi veya kurumların

(31) ERSAN, "Kıyı", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, s.25.

elde ettiği kazançlar üzerinden gelir ve kurumlar vergilerinin alınmaması bu merkezde çalışmayı çekici kılmaktadır.

Bahama'da faaliyet gösteren bankaların elde ettikleri fonlar, daha çok Londra ve New York'ta bankalararası kredi haline dönüşmektedir. Bahama'da Merkez Bankası'nın, bankalardan elde ettiği bilgiler, görevliler dışında hiç kimseye aktarılamadığı gibi, Merkez Bankasının denetçileri, mahkeme kararı olmadan banka müşterilerinin hesaplarını inceleyememektedir(32). Bahama'da mevduat toplanmakta, toplanan bu mevduat genellikle Londra ve New York'a gönderilerek bankalara kredi olarak dağıtılmaktadır. Bahama'da kıyı bankacılığı merkezinde toplanan fonlar, bankalara kredi olarak dağıtılırken, kişi veya kuruluşlara, bankalara kıyasla daha az kredi verilmektedir. Bu bölgede bankalararası pazar söz konusudur.

Bahama'da bankacılık sırrının korunması ilkesine titizlikle uyulmaktadır. Bankacılık sırrının korunması yasal hükümlerle düzenlenmiştir. Banka müşterilerinin hesaplarının incelenebilmesi için mahkeme kararı gereklidir. Gizlilik ilkesine uyulması,

(32) ÇEKİNMEZ, s.35.

kamunsuz yollardan elde edilen gelirleri, kıyı bankacılığı tipi finansal merkezlere çekmektedir. Bahama'da bankacılık sırlarının, müşteri hesapları ile ilgili bilgilerin en sıkı şekilde korunduğu merkezlerden biridir.

B. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1981 yılında, uluslararası bankacılık faaliyetlerini kolaylaştırmak için IBF'ler (International Banking Facilities) (Uluslararası Bankacılık Kuruluşları) kurulmuştur(33). IBF'lerin, Bahama'daki kıyı bankacılığı merkezine karşı kurulduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Bahama'ya fon aktaran ve alan ülkeler arasında ABD birinci sırada gelmektedir.

IBF yasası yürürlüğe girdikten sonra, Bahama'daki kıyı bankacılığı merkezinden önemli miktarlarda fon çekilmesi gözlenmiştir. Bahama'da kıyı bankacılığı işlemlerinin hacmi 1980'de 125.5, 1981'de 150.3, 1982'de 132.3, 1983'de 134.5, 1984'de 140 milyarı aşmıştır(34). IBF'lerin kurulduğu 1981

(33) BUSH, s.17.

(34) ÇEKİNMEZ, s.35.

yılından itibaren Bahama'da kıyı bankacılığı işlemlerinin hacminde 1982 yılında 1981 yılına kıyasla düşüş vardır. Çünkü bu dönemde ABD'de IBF'ler çalışmaya başlamışlardır. 1983 yılında 1982'ye oranla küçük bir artış vardır. 1984 yılında ise Bahama IBF'lerden etkilenmemeye, eski başarı düzeyine ulaşmaya başlamıştır.

İzin verilen IBF işlemleri şunlardır:

- IBF ikraz ve mevduat müşteriliği, yabancı uyruklulara, yabancı bankalara, diğer IBF'lere aittir.
- IBF'lerde, banka olmayan müşterilerinin işlemleri, en az 100.000 dolarlık bir miktar şartına tabidir. Bu miktardan daha az bir çekim hesabı kapatmak yada birikmiş faizi çekmek için yapılabilir. Bankaların IBF'lerdeki mevduat çekimleri herhangi bir en az miktar şartına tabi değildir.
- IBF'lerin vadeli mevduatlarının vadesi ve faiz oranı üzerine sınırlamalar konulmuştur. Bankalar haricindeki, yabancı uyrukluların IBF'lerdeki mevduatları, en az iki iş günlüğü ihbara tabidir.

- IBF'lerin kıymetli evrak çıkarmaları yastaktır(35).

New York bankalarının karları hem Federal Hükümet hem de New York eyaleti tarafından toplam % 60.5 oranında vergilendirilirler. IBF'ler bu orana tabidir. Dışarıda gerçekleştirilen işlemlere de bu hüküm uygulanır. Bahama yada başka kıyı bankacılığı merkezlerinde elde edilen karlar üzerinden, Amerikan mali kuralları uyarınca federal devletlerdeki vergilerinin % 48'ini öderler(36). Amerikan bankaları ister Amerika içinde, ister Amerika dışında olsun, normal bankacılık faaliyetlerinden elde ettikleri karlar üzerinden % 60 oranında vergilendirilirken, yine Amerika dışında, ancak kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunan Amerikan bankalarından, yurt dışında elde ettikleri karlar üzerinden Amerikan mali kuralları tarafından % 48 oranında vergi uygulanır.

Bu yüksek vergi oranı nedeniyle, Bahama yada başka bir kıyı bankacılığı merkezinde, Amerikan bankalarının elde ettikleri karlar, Amerikan mali kuralları tarafından % 48 oranında vergilendirilirken,

(35) BUSH, s.17.

(36) Turgut SUNGUR, "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.234, (Nisan-1986), s.12.

Amerika'da özellikle New York'ta faaliyet gösteren IBF'ler % 60 oranında vergiye tabi olmaktadır. Bu nedenle Bahama'ya fon akışı devam edecektir. Bahama'ya yada başka kıyı bankacılığı merkezlerine ABD'den fon akışının diğer bir deyişle IBF'nin olumsuz yönleri şunlardır:

IBF'lerde banka olmayan müşterilerin en az 100.000 dolarlık hesap açtırabilmeleri şartı ve en az kırsekiz saat tutma mecburiyeti, mevduat faiz oranlarına düşük oran uygulaması, kıymetli evrak çıkarmanın yasak olması ve ciro edilebilir mevduat sertifikasını uygulamaya koyamaması gibi nedenlerle başarısız olmaktadır. Çünkü rekabet edeceği Bahama'da bu uygulamalar yoktur.

Ayrıca Amerikan hukuki mevzuatı gereği, müşterilerin hesaplarına ait sırlar, başka kıyı bankacılığı merkezleri kadar korumaya elverişli değildir(37). Bu da IBF'lere fon sağlayan, kanunsuz yollardan gelir elde eden kişileri, Bahama'ya yöneltmektedir.

IBF yasasının çıkmasıyla Bahama'da faaliyet hacminde azalma görülmüş ancak IBF uygulamalarından sonra Bahama eski faaliyet hacmine ulaşmıştır.

(37) ÇEKİNMEZ, s.36.

IV. AVRUPA'DAKİ KIYI BANKACILIĞI MERKEZİ

A. İSVİÇRE

İsviçre bankaları, yabancı uyrukluların mevduatını toplar ve europiyasada mudi hesabına işletir. Bu etkinlikler vekaletle yapılmaktadır. İsviçre bankalarının bu etkinliklerinin hacmi 1978'de 31 milyar, 1979'da 54 milyar, 1980'de 70 milyar dolar olmuştur(38). İsviçre bankaları topladığı mevduatı, kıyı bankacılığı merkezlerinde değerlendirmektedir. İsviçre bankaları gizlilik ilkesine en sadık kalan bankalardır. Elde edilen fonlar, müşterilerin vekaleti ile, müşteriler adına İsviçre bankaları tarafından, kıyı bankacılığı merkezlerine fon olarak sunulur. Bu işlemlerin yoğunluğu her geçen yıl artmaktadır.

(38) SUNGUR, "Kıyı....", S.234, s.11.

Ü ç ü n c ü B ö l ü m

KIYI BANKACILIĞI VE TÜRKİYE

I. TÜRKİYE'DE KIYI BANKACILIĞI YAPABİLMEK İÇİN GEREKLİ OLAN ŞARTLAR VE BU ŞARTLARLA İLGİLİ GELİŞİM

6 Haziran 1985 tarih ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun çıkması ile serbest bölge ve kıyı bankacılığı konusu 1976 yılından sonra tekrar gündeme gelmiştir.

1976 yılında, hükümetten aldığı izinle kurulan Arap-Türk Bankası, Türkiye'de kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunan tek bankadır(1).

(1) FEYYAT-GÜRSER, s.5.

İran-İrak savaşının ne yönde gelişme göstereceğinin bilinmemesi, körfez ülkelerinin petrol üretimlerini düşürmeleri gibi nedenlerle tedirgin olan Bahreyn'deki kıyı bankaları ve Beyrut'taki süregelen savaş nedeniyle bu merkezde faaliyet gösteren kıyı bankaları çalışmalarını durdurmuş ve bölgede yeni bir merkez arayışı içine girmişlerdir.

Bu merkez arayışı içinde İstanbul'un, kıyı bankacılığı merkezi olabilmesi, dünya finans çevrelerinin gündemine gelmiştir(2). Serbest bölgelerimizin faaliyete geçmesi ile serbest bölgelerimizde kıyı bankacılığı oluşabilecektir.

Ancak, daha önce de değinildiği gibi kıyı bankacılığı merkezlerinde bulunması gereken bazı ortak özellikler vardır. Şimdi ülkemizdeki serbest bölgelerin ve kıyı bankacılığı merkezi olmaya aday gösterilen İstanbul'un bu özellikleri taşıyıp taşımadığını çeşitli yönlerden inceleyelim;

A. HUKUKİ YÖNDEN

2 Mayıs 1985 tarih ve 18742 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 3182 nolu Bankalar Kanunu'nun

(2) A.g.k., s.5.

"Serbest Bölgelerde Bankacılık" başlığını taşıyan 74. maddesi şöyledir: "Serbest bölgelerde banka kurulması veya şube açılması ve bu suretle faaliyet gösterilmesi, bu kanun hükümlerine tabi olur.

Ancak, Bakanlar Kurulu serbest bölge bankacılık faaliyetleri için istisnalar ve offshore bankacılık faaliyetleri için de yeni düzenlemeler getirmeye yetkilidir.

Türkiye'de fiilen bankacılık faaliyetlerinde bulunmamakla beraber, sadece serbest bölgelere münhasır bankacılık işlemleri yapmak üzere şube açılmasına veya müstakil banka kurulmasına, Bakanlar Kurulunca açılış veya kuruluş şekil ve şartları belirtilmek suretiyle izin verilir".

Bankalar Kanunu'nun 74. maddesinin yetersizliği sonucu, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Serbest Bölgelerde Kambiyo, bankacılık ve sigortacılık hizmetleri hakkında esasları belirlemiş ve serbest bölgelerde faaliyete geçmek isteyen yerli ve yabancı bankalar için bu esaslar açıklanmıştır.

Serbest bölgelerde kambiyo, bankacılık ve sigortacılık hizmetleri hakkında esaslar:

i. Serbest bölgelerde faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişiler, mal bedellerini, hizmet

karşılığı ücretlerini, işçi ücretlerini kiraları ve her türlü ödemelerini, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından alım satım konusu olan döviz türleri üzerinden yaparlar. Gerektiğinde Bakanlar Kurulu ödemelerin Türk Lirası olarak yapılmasına karar verebilir.

ii. Serbest bölgede faaliyet gösteren bankalar ile sigorta şirketleri Türk mevzuatı hükümlerine göre işlemde bulunurlar. Serbest bölgedeki kazançları her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Bakanlar Kurulu serbest bölge bankacılık faaliyetleri için (Bankalar Kanunu'nun 74. ncü maddesine göre) ilgili mevzuat hükümlerine istisnalar getirmeye yetkilidir.

iii. Serbest bölge faaliyetinde bulunmak üzere faaliyet ruhsatı alan bankalar, bölge içinde şube açarak bu faaliyetlerini yürütürler ve faaliyetleri sırasında kendi lehlerine nekden veya hesaben aldıkları paraların yüzde 4'ünü Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonu'na yatırırlar.

iv. Türkiye'de faaliyet gösteren ve Bakanlıkça kendilerine şube açma izni verilen bankaların her bir serbest bölge ile ilgili bankacılık işlemlerini yapabilmeleri için, Serbest Bölgeleri Tesis ve Güçlendirme Fonu'na 50.000 dolar ödemeleri ve "Serbest

Bölgede Faaliyette Bulunma Ruhsatı" almaları gerekir.

v. Türkiye'de fiilen bankacılık faaliyetinde bulunmakla beraber sadece serbest bölgelere münhasır bankacılık hizmetleri yapmak üzere şube açmak veya müstakil banka kurmak isteyen yabancılar tarafından Bakanlığa müracaat yapılır ve Bakanlar Kurulunca açılış ve kuruluş şekli ve şartları belirtilmek üzere izin verilir.

vi. Bölgedeki bankalar, özellikle yurtiçi serbest bölgelerdeki kullanıcılara, serbest bölge faaliyetleri ile ilgili olarak kredi verebilirler(3).

Bu esaslar sadece serbest bölgelerimizde oluşacak bankacılık için geçerlidir. Serbest bölgelerimiz haricinde, diğer illerimizde kıyı bankacılığı yapılabilmesi için Bankalar Kanunu'nun 74. maddesi yeterli değildir. Kıyı bankacılığı konusunda serbest bölge bankacılığı dışında, yasal çerçevesinin çizilmesi gereklidir(4).

(3) T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI-SERBEST BÖLGE BAŞKANLIĞI, Serbest Bölge Çalışmaları Hakkında Rapor, Ekim 1985, s.18-19.

(4) Halit SOYDAN, "İstanbul Kıyı Bankacılığına Aday Olan Bir Merkez", DÜNYA GAZETESİ, 8 Ağustos 1985, s.5.

Normal bankacılık faaliyetlerinde bulunmak isteyen yabancı bankaların, ülkemizde faaliyette bulunabilmeleri için mevcut Bankalar Kanunu yeterlidir.

Son dönemde çıkan kanunlarla birlikte, İstanbul'da bankacılık ve finans hizmetleri verme konusunda yeterli olanakların olduğu ve bu nedenle çeşitli uluslararası bankaların İstanbul'da şube açtıkları belirtilmektedir(5). Gerçekten de son yıllarda İstanbul'da normal bankacılık faaliyetlerine başlayan yabancı bankaların sayısı hızla artmıştır.

Türk Hükümeti, kıyı bankacılığı konusunda yeterli düzenlemeleri yaptığı takdirde, yabancı bankaların kıyı bankacılığı konusunda İstanbul'da da faaliyette bulunmak istedikleri gözlenmektedir(6).

Türk Hükümetinin konuya yaklaşımı olumludur. Merkez Bankası Başkanı İstanbul'un yakın zamanda, kıyı bankacılığı merkezi olacağını söylemektedir(7).

(5) DEFLASSIEUX, s.5.

(6) Mübaşir AKHTAR, "Offshore Yapıp Yapmamamız Hükümetinizin Tutumuna Bağlı", DÜNYA GAZETESİ, 10 Ağustos 1985, s.4.

(7) Yavuz CANEVİ, "İki Ayrı İstanbul'mu", DÜNYA GAZETESİ, 14 Ağustos 1985, s.5.

Diğer kıyı bankacılığı merkezlerinde gözleendiği gibi, Merkez Bankaları kıyı bankacılığı ve serbest bölge bankacılığı sisteminin kurulmasında, yönetilmesinde önemli görev üstlenmektedir.

B. COĞRAFİ KONUM YÖNÜNDEN

Türkiye konum olarak, Avrupa ile Asya'nın birleştii yerde oldukça önemli bir yere sahiptir. Beyrut'un siyasi ve politik istikrarını yitirmesi ile Türkiye kıyı bankacılığı konusunda önemli bir avantaj yakalamış durumdadır.

İstanbul bulunduğı saat dilimi itibariyle saat 11.00'de Hong Kong borsasının kapanışını ve ondan yarım saat önce kapanan Tokyo borsasının da değerlerini alabildiği gibi, aynı saat diliminde olduğu Bahreyn'in de değerlerini alabilmektedir. İstanbul sabah 9.30'da Frankfurt, 10.30'da Londra borsalarının açılış değerlerini alıp, gelişmeleri takip edebildiği gibi saat 15.30'da da New York borsasının açılış değerlerini alabilmektedir(8). Görüldüğü gibi İstanbul'da coğrafi konum kıyı bankacılığı merkezi olabilmek için oldukça elverişlidir.

(8) FEYYAT-GÜRSER, s.5.

Aynı elverişliliği Mersin ve Antalya illerimiz içinde söyleyebiliriz.

C. ULAŞIM VE HABERLEŞME OLANAKLARI YÖNÜNDEN

Kıyı bankacılığında ve serbest bölgelerdeki bankacılık faaliyetlerinin gelişmesinde, haberleşme ve ulaşım olanaklarının hayati önemi vardır. Ulaşım ve haberleşme olanakları ne kadar gelişmiş ise, bu merkezlerdeki çalışmaları o yönde etkilemekte, gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Serbest bölgelerin alt yapı çalışmaları devam etmektedir. Çünkü 1986 yılının Ağustos ayında açılmaları planlandığı halde henüz açılamamıştır.

Türkiye'de en gelişmiş havaalanı İstanbul'dadır. Diğer şehirlerimizdeki havaalanları İstanbul'a kıyasla, daha az uçuş olanağı sağlamaktadır. İstanbul'dan dünyanın diğer ülkelerine uçuş olanakları kolay ve sefer sayısı fazladır. Bu olanaklar her geçen gün artmaktadır. Antalya havaalanı için bu söylediklerimiz geçerli değildir. Sadece iç hatlar için kullanılmaktadır. İstanbul bu nedenle de kıyı bankacılığı merkezi olmaya adaydır. Ancak Antalya ve Mersin şehirlerimizin de önemli liman merkezleri olduğunu belirtmeliyiz.

Uluslararası finans piyasalarındaki gelişmelerden anında haberdar olmak için haberleşme sistemleri de bu merkezlerde önem kazanmaktadır.

Dünya Bankası İstanbul'un haberleşme alt yapısı konusunda gereken fizibilite raporunu istemiştir. 1985 yılında telekomünikasyon alanında yapılacak yatırımlar için Dünya Bankası'nın sağladığı katkının yarısı İstanbul'a yöneltilerek haberleşme altyapısı konusunda sağlanan gelişmelerle, İstanbul'un uluslararası bir mali merkez haline getirileceği söylenmektedir(9). Bu yatırımların sonucu olarak İstanbul mükemmel bir haberleşme sistemine sahip olacaktır.

Bu yatırımın sonuçları alınmaya başlanmış ve iletişim olanaklarında görülen hızlı gelişim sonucu ülkelerarası zaman farkı giderek daralmaya başlamıştır. PTT'nin yenilikçi anlayışının ve ileriye dönük yatırımlarının bunda önemli yapı vardır(10).

İstanbul'da haberleşme sistemlerinin gelişimi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmekte ve bu gelişimlerin süreceği görülmektedir.

(9) CANEVİ, s.5.

(10) Orhan EMİRDAĞ, "Dünya'da ve Türkiye'de Bankacılıkta Otomasyon Ve Yapı Kredi'nin Yeri", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.85, (Mart 1986), s.8.

Serbest bölgelerimizin haberleşme teknik alt yapısının yapımı devam etmektedir. Serbest bölgelerimizin kurulduğu yerlerde ve İstanbul'da yabancıların ülkelerindeki rahatı bulabilecekleri konaklama tesisleri, otel, motel, lokanta, eğelence merkezleri de mevcuttur.

D. ÜLKEDEKİ SİYASİ VE EKONOMİK İSTİKRAR

Kıyı bankacılığı merkezlerinin diğer ortak özelliği de, kıyı bankacılığı faaliyetlerinin yapıldığı ülkede ekonomik ve siyasi istikrarın bulunmasıdır. Ülkedeki siyasi istikrarın bozulması sonucu Filipinler ve Beyrut'taki bankalar faaliyetlerini durdurmuştur. Çünkü, ülkede faaliyette bulunan bankalar, kendilerine tanınan ayrıcalıkların her dönemde geçerli olmasını isterler. Hükümet değişiklikleri olsa bile, kendilerine tanınan hakların süreceğine inanmalıdırlar.

Ülkemiz, 12 Eylül 1980'de yapılan harekattan sonra, sağlanan iç güvenlikle birlikte, demokrasiye geçilmesi ile ülke içinde istikrar da gerçekleşmiştir. Bu da yabancı bankacılarda güven hissi uyandırmaktadır.

Hükümetin izlediği ekonomik politika sonucu, dış dünyaya açılmış ve yabancı yatırımların teşvik edilmesi yoluna gidilmiştir. Türkiye düzenli dış borç ödemeleri ile uluslararası finans çevrelerine güven

vermektedir. Yabancı sermayeyi Türkiye'de yatırım yapmaya özendirme seferberliğine girişen ülkemiz, uluslararası Para Fonu'nun desteği ile dış finans çevrelerinin yeni gözdesi olmuştur. İstanbul bu nedle geçen iki yılda yabancı bankaların şube açma yarışına giriştikleri bir kent olmuştur(11).

Türkiye ayrıca, İran-Irak savaşında da tarafsız tutumu ile, arabuluculuk da yapmaktadır. Bu tutumu ile de yabancı ülkeler tarafından olumlu puan toplanmaktadır.

E. UZMAN VE YETİŞMİŞ PERSONEL YÖNÜNDEN

Uzman ve yetişmiş personel açısından İstanbul, diğer şehirlerimize kıyasla daha şanslıdır. Çünkü İstanbul aynı zamanda kültür, eğitim merkezidir. Yabancı dille eğitim yapan üniversite ile birlikte başka üniversitelerde İstanbul'da bulunmaktadır.

Bankacılar, kıyı bankacılığı faaliyetlerinde görev alacak olan eğitilmiş elamanların ülkemizde mevcut olduğunu söylemektedirler(12).

(11) ERSAN, "Kıyı....", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, s.27.

(12) Tufan CANKAT, "İstanbul'un Göbeğinde Offshore Yapıyoruz", DÜNYA GAZETESİ, 12 Ağustos 1985, s.5.

II. KIYI BANKACILIĞI FAALİYETLERİNDE BULUNAN BANKALARIMIZ

1976 yılında hükümetten aldığı özel izinle, İstanbul'da kıyı bankacılığı yapan tek banka Arap-Türk Bankasıdır. Arap-Türk Bankasının faaliyetleri şöyledir:

Arap-Türk Bankası, normal bankacılık faaliyetleri ile birlikte kıyı bankacılığı faaliyetlerinde de bulunabilmektedir. Türk bankalarının yaptığı dahili bankacılık ve uluslararası bankacılık işlemlerini yaptığı takdirde Türk Parasını Koruma Kanunu kararlarına, Türk kanunlarına, kararnamelerine uymaktadır.

Kısıtsız işlemlerinde yani kıyı bankacılığı işlemleri yaptığında bu kurallara uymamaktadır. Arap-Türk Bankası yurt dışından elde ettiği fonları, yine yurt dışında kullandırabildiği gibi Türkiye'deki bazı kuruluşlara kredi ve yatırımları içinde kullandırabilmektedir. Yurt dışındaki bir banka gibi bu fonlar, Türkiye'ye geliş ve gidişte kambiyo tatbikatına uymaktadır(13).

Arap-Türk Bankası kıyı bankacılığı işlemlerini dıştan dışa yapabildiği gibi, dıştan içe de yapabil-

(13) A.g.k., s.5.

mektedir. Yani yurt dışından elde ettiği fonları yurt dışına kredi olarak sunabildiği gibi, yurt dışından elde ettiği fonları yurt içinde kuruluşlara da sunabilmektedir. Dıştan içe yaptığı işlemlerde, sağlanan fonun, yurt dışındaki bankalardan elde edilen kredilerden farkı yoktur. Yani yurt dışındaki bir banka gibi kredi vermektedir. Genelde Kamu İktisadi Teşebbüslerimizin finansman gereksinimini karşılamaktadır.

Türk vatandaşlarından mevduat kabul etmemektedir.

Arap-Türk Bankası kredi verirken, verilecek olan kredinin, kredi faizini, karlılığını, vadesini hesaplamakta, bu hesaplamadan sonra, yurt dışındaki kaynaklardan bu paranın kaçta alınacağını araştırmaktadır. Karlılık durumu varsa, krediyi temin edip kredi isteyenlere vermektedir(14).

Arap-Türk Bankası, normal bankacılık ile birlikte, kıyı bankacılığını da bünyesinde taşımaktadır.

Yurt dışında kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunan tek Türk bankası Yapı Kredi Bankasıdır. Yapı Kredi Bankası 1983 yılında Bahreyn'de kıyı bankacılığı

(14) A.g.k., s.5.

işlemleri yapmaya başlamıştır. Yapı Kredi Bankası'nın Bahreyn'deki kıyı bankacılığı faaliyetleri şöyledir:

Yapı Kredi Bankası'nın Bahreyn'deki kıyı bankacılığı şubesi, Bahreyn vatandaşlarının mevduatını alamadığı gibi, şirketlerinin de mevduatını kabul edememektedir. Ancak Bahreyn bankalarının mevduatını kabul edebilmektedir. Bütün faaliyetlerini İnterbank ile gerçekleştirmektedir(15). Yapı Kredi'nin Bahreyn'deki kıyı bankacılığı şubesi, Bahreyn vatandaşları ve şirketlerinin haricinde olan kişi veya kuruluşların mevduatını almaktadır. Örneğin Suudi Arabistan vatandaşı veya şirketinin mevduatını alabilmektedir. Yapı Kredi'nin Bahreyn, kıyı bankacılığı şubesinde genellikle faaliyetler bankadan bankaya gerçekleşmektedir. Toplanan mevduat İnterbank'a aktarılmakta yada bu bankadan fon sağlama yoluna gidilmektedir.

Yapı Kredi Bankası'nın Bahreyn şubesi, bu bankanın kuruluş statüsündeki tüm sınırlamalara, iç mevzuata tabidir. Ancak Türk Merkez Bankası'nın koyduğu, munzam karşılık vs. tabi değildir(16).

(15) TOKER, s.5.

(16) TOKER, s.5.

Serbest bölgelerimizde, yerli ve yabancı bankalara, kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunabilmeleri için yeterli olanak tanınmıştır. Yerli bankalarımızda bu tür bankacılığa ilgi göstermektedir.

III. KIYI BANKACILIĞININ ÜLKEMİZE SAĞLIYACAĞI FAYDALAR

Serbest bölgelerimizde kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunacak olan bankalarımızın, ülkemiz ekonomisine yapacağı katkılar şöyle özetlenebilir:

Kıyı bankacılığı işlem ve faaliyetlerinde bulunabilmek için, bankalardan, banka başına çalışma izni verilmesi karşılığı 50.000 Amerikan Doları alınacaktır.

Yine serbest bölgelerimizde faaliyete geçen bankalar, faaliyetleri sırasında kendi lehlerine nekden veya hesaben aldıkları paraların yüzde dördünü Serbest Bölgeleri Tesis ve Geliştirme Fonu'na yatıracaklardır.

Bu şartlar, serbest bölgelerimizde oluşacak kıyı bankacılığı için geçerlidir. Serbest bölgelerimiz haricinde, diğer illerimizde kıyı bankacılığının oluşması halinde, buna benzer bir lisans ücreti alınması söz konusu olacaktır.

Ülkemiz, yurtdışı finans piyasalarına bu bankalar aracılığı ile rahatlıkla girebilir ve daha kolay kredi sağlayabilir. Türkiye, bu kredileri ülkemizde faaliyette bulunacak olan bu bankalardan da temin edebilir. Ulusal bankalarımızda, kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunan bankalardan fon temin edebilecekler veya alabileceklerdir. Ulusal bankalarımızın faaliyet hacmi büyüyecek ve dışa açılmada kıyı bankacılığından faydalanacaklardır.

Kıyı bankacılığı işlemleri yapmak için ülkemize gelen bankalar, çalıştıracakları personelin bir kısmını kendi ülkelerinden getirseler bile, diğer bir bölümünü Türkiye'den seçecekler ve istihdam edilen personel ile nitelikli iş gücü de kazanılmış olacaktır.

Bu bankalara mevduatı yatırmak, çekmek, kredi kullanmak, kısaca kıyı bankacılığı faaliyetlerinden faydalanmak için ülkemize gelen yabancılar ile bu bankalarda çalışan yabancı personel ve aileleri, ülkemizin konaklama tesislerini kullanacak, havaalanlarımızdan, teleks ve telefonlarımızdan faydalanacak ve harcamaları da ülkemizde kalacaktır. Aynı zamanda turistik tesislerin ve turizm sektörümüzün gelişmesine de katkıda bulunacaklardır.

S O N U Ç

Kıyı bankacılığı ülkemizde oluşacaktır. Özellikle Serbest Ticaret Bölgelerimizin işlerlik kazanmaya başlaması ile bu tür bankacılığın önemi artacaktır. Kıyı bankacılığı Serbest Ticaret Bölgelerimizin haricinde İstanbul'da da oluşacaktır. Ancak Serbest Bölgelerimizde kıyı bankacılığı yapabilmek için yasal düzenlemeler mevcut iken, Serbest Bölgeler'imiz haricinde kıyı bankacılığı çalışmaları yapılabilmesi için yasal düzenlemeler mevcut değildir. Serbest Bölgelerimiz haricinde da kıyı bankacılığı çalışmaları yapılabilmesi için "Serbest Bölgelerde Bankacılık" düzenlemesine benzer bir düzenleme yapılması beklenmektedir. Yabancı ve yerli bankalar bu düzenlemeleri beklemektedir.

Ülkemiz kalkınmasına değerli katkıları olan bankalarımızın, bu yeni bankacılık tipi ile de

katkılarını sürdürmemeleri için herhangi bir neden yoktur. Bu alanda faaliyete geçecek bankalar uluslararası kredi ve tahvil, vadeli döviz ve altın, leasing ve dış ticaretin finansmanı konularında hizmet sunabilirler.

Beyrut'ta güvenliğin kalmaması nedeniyle, kıyı bankacılığı faaliyetleri bitmiştir. Türkiye bu avantajdan faydalanarak, Beyrut'taki bankaları ülkemize davet edebilir.

Ülkemizin ve bankalarımızın dışa açılmasında, kıyı bankacılığı ve serbest bölge bankacılığı önemli görev üstlenecektir. Dış kaynaktan finansman gereksinimimiz daha kolay sağlanacak ve bankacılık sektörümüz daha da gelişecektir.

Kıyı bankacılığı faaliyetlerinde bulunan bankalarımızın, ülkemiz ekonomisine katkıları ile ülkemiz daha fazla gelişecektir.

K A Y N A K L A R

- AKHTAR Mibaşir : "Offshore Yapıp Yapmamamız
Hükümetinizin Tutumuna Bağlı",
DÜNYA GAZETESİ, 10 Ağustos 1985.
- AKŞEHİRLİOĞLU Cavit : "Günümüzde Para Hakkındaki
Doğru Bilgi Para Kadar Önemli
Olmaktadır", PARA VE SERMAYE
PİYASASI DERGİSİ, S.88,
(Haziran-1986).
- ALEYBEYOĞLU Yalçın : "Dünyada ve Türkiye'de Serbest
Bölgeler", T. GARANTİ BANKASI
A.Ş.-PEAT, MARWICK, MITCHELL
AND CO., SERBEST BÖLGE VE KIYI
BANKACILIĞI İLE ŞEFFAF BANKA-
CILIK SEMİNERİ, İstanbul 1985.

- ALEYBEYOĞLU Yalçın : "Dünyada ve Türkiye'de Serbest Bölgeler", DÜNYA GAZETESİ, 12 Ağustos 1985.
- ALPAR Cem : Dünyada ve Türkiye'de Serbest Bölgeler, Olgaç Matbaası, Ankara 1985.
- BAĞRIAÇIK Atilla : "Türkiye'de Serbest Bölge Uygulaması", YENİ İŞ DÜNYASI DERGİSİ, S.49, (Eylül-1983)
- BERK Metin : "Offshore'a Geçebilmemiz Civar Ülkelere Hizmet Edip Edemememizle İlgili", DÜNYA GAZETESİ, 13 Ağustos 1985.
- BUSH John : "Kıyı ve Serbest Bölge Bankacılığında Tecrübe", T. GARANTİ BANKASI A.Ş.-PEAT, MARWICK, MITCHELL AND CO., SERBEST BÖLGE VE KIYI BANKACILIĞI İLE ŞEFFAF BANKACILIK SEMİNERİ, İstanbul 1985.
- CANEVİ Yavuz : "İki Ayrı İstanbul'mu", DÜNYA GAZETESİ, 14 Ağustos 1985.

- CANKAT Tufan : "İstanbul'un Göbeğinde Offshore Yapıyoruz", DÜNYA GAZETESİ, 12 Ağustos 1985.
- ÇEKİNMEZ Ahmet : "Offshore Bankacılığı", HAZİNE VE DIŞ TİCARET DERGİSİ, S.3, (Kasım-1985).
- DEFLASSİEUX Jean : "Offshore Yapıp Yapmamamız Hükümetinizin Tutumuna Bağlı", DÜNYA GAZETESİ, 10 Ağustos 1985.
- ESEN Aydın : "Offshore Bankacılığına Bir Örnek", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.82, (Aralık-1985).
- EKİM Mustafa : "Eurokrediler ve Euroemisyonlar", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.86, (Nisan-1985).
- ERSAN İhsan : "Dünyada ve Türkiye'de Kıyılı Bankacılığı", BANKA VE EKONOMİK YORUMLAR DERGİSİ, S.2, (Şubat-1986).
- ERSAN İhsan : "Kıyılı Bankacılığı ve Türkiye", DÜNYA GAZETESİ, 23 Ağustos 1985.

- ERSAN İhsan : "Kıyı Bankacılığı ve Türkiye",
PARA VE SERMAYE PİYASASI DER-
GİSİ, S.79, (Eylül-1985).
- ERSAN İhsan : "Uluslararası Finansal Pazar-
ların Denetimi Gerekli mi",
YENİ İŞ DÜNYASI DERGİSİ, S.9,
(Temmuz-1980).
- FEYYAT Hakan
- GÜRSER Levent : "Kıyı Bankacılığı", DÜNYA
GAZETESİ, 7 Ağustos 1985.
- GÖNENLİ Atilla : "İşletmelerde Finansal Yönetim,
Formül Matbaası, İstanbul 1983.
- GÜRSOY Cudi : "Offshore Bankacılığı ve Bah-
reyn Deneyimi", YENİ İŞ DÜNYA-
SI DERGİSİ, S.57, (Temmuz-1984).
- KOCAİMAMOĞLU Sururi : "Bankacılık Ansiklopedisi,
Türkiye İş Bankası Kültür Ya.
No.208, Ankara 1983.
- MANİSALI Erol : "Kıyı Bankacılığı Ünitelerine
İlişkin Ticari Mülahazalar",
T. GARANTİ BANKASI A.Ş.-PEAT,
MARWICK, MITCHELL AND CO.,
SERBEST BÖLGE VE KIYI BANKA-
CILIĞI İLE ŞEFFAF BANKACILIK
SEMINERİ, İstanbul 1985.

- MANİSALI Erol : "Serbest Bölgelerde Kıyı Bankacılığı da Canlanır", RAPOR GAZETESİ, 28 Aralık 1982.
- NELSON Brendan : "Uluslararası Bankacılık Merkezleri", T. GARANTİ BANKASI A.Ş.-PEAT, MARWICK, MITCHELL AND CO., SERBEST BÖLGE VE KIYI BANKACILIĞI İLE ŞEFFAF BANKACILIK SEMİNERİ, İstanbul 1985.
- NELSON Brendan : "Rakiplerinizden Farklı Bir Olarak Sunmalısınız", DÜNYA GAZETESİ, 10 Ağustos 1985.
- NICE Peter : "Düzenlemeler Beş Dakikada Okunup Yedi Dakikada Anlaşılmalı", DÜNYA GAZETESİ, 14 Ağustos 1985.
- PARASIZ İlker : "Eurokredi Piyasalarında Sendikasyon Kredileri Uygulamaları ve Fiyatlaması", PARA VE SERMAYE PİYASASI DERGİSİ, S.84, (Şubat-1986).
- SOMUNCUOĞLU Ünal : "Türk Hukukunda Finansal Kiralama Sözleşmesine Yüzeysel Bir Bakış", DÜNYA GAZETESİ, 23 Haziran 1985.

- SOYDAN Halit : "İstanbul Kıyı Bankacılığına Aday Olan Bir Merkez", DÜNYA GAZETESİ, 8 Ağustos 1985.
- SUNGUR Turgut : "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.231, (Ocak-1986).
- SUNGUR Turgut : "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.232, (Şubat-1986).
- SUNGUR Turgut : "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.233, (Mart-1986).
- SUNGUR Turgut : "Kıyı Bankacılığı", İŞ DERGİSİ, S.234, (Nisan-1986).
- TANER Güneş : "İstanbul Yaşama Şehri Olarak Güzel Bir Şehir", DÜNYA GAZETESİ, 8 Ağustos 1985.
- TOKER Hıdır : "Bahreyn'deki Bütün Mevduat Faaliyetimiz Interbank'tır", DÜNYA GAZETESİ, 9 Ağustos 1985.
- TOPÇU Mehmet : "Bu İşin Kaymağını Bizde Yiye-
lim", DÜNYA GAZETESİ, 12 Ağustos 1985.

T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET

PLANLAMA TEŞKİLATI : Serbest Bölge Çalışmaları
Hakkında Rapor, Temmuz 1985.

T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET

PLANLAMA TEŞKİLATI : Serbest Bölge Çalışmaları
Hakkında Rapor, Ekim 1985.